

De Moeial

Studententijdschrift van de Vrije Universiteit Brussel in samenwerking met BSG, Studiekring Vrij Onderzoek en Dienst Cultuur

FINANCIERINGSDECREET VANDENBROUCKE

Zal de KUL het binnenkort met 9-11 miljoen minder moeten doen?

De vermarkting van het hoger onderwijs staat op het programma.

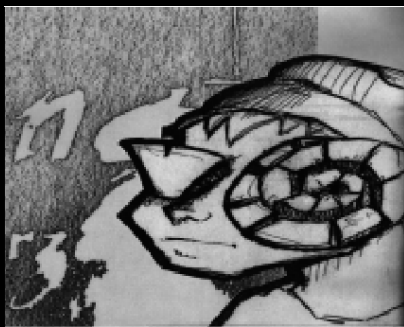
Op 9 december stelde Vlaams minister van onderwijs Frank Vandenbroucke zijn nieuw financieringsdecreet voor. Het plan heeft de ambitie om het hoger onderwijs drastisch te hervormen. De gevolgen van deze hervormingen zijn echter dramatisch: vele instellingen verliezen miljoenen euro's, en voor de eerste maal worden er marktmechanismen ingevoerd in het onderwijs die zwaar ten nadele komen van studenten en personeel. Het plan werd op zóveel protest onthaaldt meteen een jaar werd uitgesteld van 2007 naar 2008. Maar, als het van Vandenbroucke afhangt, betekent dit uitstel zeker geen afstel...

Als we het plan bekijken, is het meteen duidelijk dat het hier gaat om een zoveelste besparingsplan in het hoger onderwijs. Het is de laatste schakel in een lange ketting van opeenvolgende besparingsmaatregelen die de overheid de voorbije decennia heeft doorgevoerd, zoals de enveloppefinanciering, de invoering van numerus clausa, het bevroren van het onderwijsbudget... Op die manier zijn de overheidsuitgaven voor onderwijs sinds 1980 fors gedaald van 7% van het BNP naar 4,9% vandaag. De gevolgen hiervan zijn bekend: een nijpende onderfinanciering die zorgt voor enorme personeelstekorten, een achteruitgang van de kwaliteit van het onderwijs, steeds groter wordende klassen, en zware besparingen in de sociale voorzieningen zoals studentenresto's, koten, medische dienst...

Het probleem van de vergrijzing:

UW BOMMA

Stodiekring
Vrij Onderzoek

Wakkert de kritische
geest aan sinds 1949 !

De Moeial

Vandaag wil Vandenbroucke opnieuw het totale onderwijsbudget bevroren tot en met 2012. Maar het plan gaat veel verder dan dat: het betreft een totaal nieuwe visie op het hoger onderwijs. Voortaan zullen de universiteiten en hogescholen met elkaar in concurrentie moeten gaan om nog langer overheidsmiddelen te krijgen.

Hoe gaat dit in zijn werk? Het totale budget voor onderwijs (1,152 miljard euro) wordt in 3 potjes verdeeld. Een eerste potje van 5% zal aan de instellingen worden gegeven om de 'vaste kosten' te dekken. Een tweede potje van 5% wordt verdeeld op basis van een aantal 'projecten' die Vandenbroucke naar voren brengt. Instellingen die moeite doen om die projecten waar te maken, krijgen een deel van de koek. Het overgrote deel van het budget, 90%, zal echter verdeeld worden volgens een systeem van 'outputfinanciering', waarbij universiteiten en hogescholen 'punten' moeten scoren op basis van een aantal parameters. Bij die parameters wordt onder meer rekening gehouden met het aantal afgestudeerde studenten, doctoraten, onderzoeken en publicaties... De manier waarop die parameters zijn gekozen zijn compleet arbitrair. Een voorbeeld: instellingen die grote ex-kathedra cursussen inrichten, zonder ruimte voor interactie met de studenten worden hiervoor beloond, kleine cursussen, met een directe benadering naar de individuele student, worden financieel afgestraft. Dit druist in tegen alle gangbare pedagogische theorieën, en betekent dat alle rapporten van de visitatiecommissies, die vandaag waken over de kwaliteit van het onderwijs, stomweg worden genegeerd. Bovendien zorgt de *outputfinanciering* ervoor dat universiteiten en hogescholen gestimuleerd worden zich vooral op topstudenten te gaan richten, waarvoor ze veel makkelijkere punten zullen krijgen. Als een student zich inschrijft voor een opleiding van 4 jaar, zal de instelling ook maar voor 4 jaar geld krijgen. Als een student door omstandigheden zoals leermoeilijkheden, sociale achterstelling, verplichting om te gaan werken,.... langer doet over zijn/haar opleiding, wordt deze student niet meer gefinancierd. Ook voortgezette opleidingen, zoals de ManaMa's, worden niet meer gefinancierd, de instellingen moeten die zelf bekostigen, en de prijs doorrekenen aan de student. Ze mogen hiervoor tot 25.000 € per jaar vragen! De KULeuven anticepeerde al op die mogelijkheid, en heeft haar inschrijvingsgelden voor verschillende ManaMa's intussen opgetrokken naar 5000 tot 9000 €! In heel veel richtingen zijn deze voortgezette opleidingen noodzakelijk om op de arbeidsmarkt terecht te kunnen. Een overgrote meerderheid van de

studenten zal echter niet langer in staat zijn zo'n opleiding te volgen.

Bovendien kunnen instellingen enkel aanspraak maken op hun subsidies door in concurrentie te treden met andere instellingen: alle financiële zekerheden vallen weg, en elke universiteit zal zich als een gehaaid marktkapitalist moeten gedragen om haar middelen veilig te stellen. Dat dit niet bevorderlijk is voor interuniversitaire samenwerking op het gebied van onderzoek, zal niemand betwijfelen...

De concrete gevolgen van het plan worden duidelijk als we kijken naar de financiële implicaties voor de instellingen: in Antwerpen krijgt de universiteit 8 tot 10 miljoen per jaar minder, en de Karel de Grote Hogeschool zal jaarlijks 3 miljoen moeten inleveren. In Gent krijgt de Hogeschool Gent een besparing van 3 miljoen te slikken, en staan de 3 miljoen die de Universiteit Gent er bovenop krijgt niet in verhouding tot de sterke groei die deze universiteit de voorbije jaren heeft gekend. De UG blijft zwaar ondergefinancierd. Brussel wordt uitermate hard getroffen: zowat elke hogeschool en universiteit verliest hier: Erasmus hogeschool verliest 3 miljoen, de KUB ziet haar budget met 60% dalen van 5 naar 2 miljoen, en onze eigen VUB krijgt een besparing van 9 tot 13 miljoen te slikken! De enige echt grote winnaar is de KULeuven, die er jaarlijks tussen de 18 en 23 miljoen zal bij krijgen!

De vraag die we ons kunnen stellen is waarom Vandenbroucke een dergelijk plan opstelt? Duidelijk is dat de belangen van studenten en personeelsleden niet zijn eerste bekommernis zijn. Ook de kwaliteit van het onderwijs speelt geen rol: er bestaan geen objectieve gegevens die overtuigend kunnen aantonen dat de KULeuven een betere universiteit is dan pakweg de VUB. De werkelijke reden voor dit plan moeten we vooral op internationaal vlak gaan zoeken. De bedoeling van Vandenbroucke is om in Vlaanderen een elite-universiteit te creëren die op termijn de concurrentie kan aangaan met internationale topuniversiteiten zoals Oxford en Harvard. De Vlaamse regering is echter niet bereid ook het nodige geld op tafel te gooien om dit te betalen, dus wordt er gesnoeid in het budget van de meeste instellingen, ten voordele van één bevoorrechte universiteit. Vandenbroucke wil op termijn nog één topuniversiteit in Vlaanderen behouden, met daarnaast een heel netwerk van minderwaardige hogescholen en universiteiten. Die instellingen zullen "het onderwijs voor de massa" verzorgen, maar zullen zwaar

ondergefinancierd worden en zullen niet meer in staat zijn alle opleidingen in te richten die vandaag bestaan.

In die visie is dit financieringsplan ook zeker en vast niet het laatste besparingsplan. Het volgend doelwit zijn de inschrijvingsgelden. Een eerste voorzet is reeds gegeven door de spectaculaire verhoging van de studiegelden voor de ManaMa's, maar als we naar het buitenland kijken, zien we dat het daarbij niet zal blijven. In al onze buurlanden gingen de inschrijvingsgelden de voorbije 5 jaar spectaculair omhoog. Bovendien is het een illusie dat de KULeuven, zelfs met haar 20 miljoen extra, ooit in staat zal zijn te concurreren met mastodont-universiteiten in het buitenland. In België wordt vandaag 1,1% van het BNP aan hoger onderwijs besteed, in de VS is dit 2,8%. Het grote verschil hierbij is dat in België het overgrote deel van dit geld van de overheid komt, in de VS is de privé-sector de grootste financier. De prestigieuze Amerikaanse universiteiten krijgen per student tientallen keer meer geld binnen dan Vlaamse universiteiten. Een belangrijke reden hiervoor zijn de tienduizenden dollars inschrijvingsgeld die de Amerikaanse topinstellingen vragen. Als Leuven de confrontatie wil aangaan met deze universiteiten, zal ze verplicht zijn evenveel inschrijvingsgeld te vragen. Heel wat professoren aan de KULeuven, maar ook aan andere universiteiten in Vlaanderen, zijn dan ook fervente voorstanders van een fikse verhoging van onze studiegelden.

De vraag is natuurlijk of we in deze evolutie moeten meestappen? Is het de bedoeling om niet langer kwaliteitsvol onderwijs te voorzien dat toegankelijk is voor iedereen, maar naar een gecommercialiseerd elite-onderwijs te gaan, onbetaalbaar voor de meerderheid van de bevolking? Willen we een onderwijs dat louter afgesteld is op de arbeidsmarkt en het bedrijfsleven, of willen we een onderwijs dat algemeen vormend is, en waarin studenten worden opgeleid tot unieke, kritische individuen? Als het plan van Vandenbroucke er door komt, zal dat desastreuze gevolgen hebben voor het hoger onderwijs in Vlaanderen, en voor de VUB. Bij het personeel zullen minstens 200 jobs moeten verdwijnen, hele studierichtingen zullen moeten worden afgebouwd, en op termijn zal de kwaliteit van de VUB wegsmelten ten gevolge van een onderfinanciering. Probeer dan maar eens een job te zoeken met een diploma van een instelling die bekend staat als een tweederangs-universiteit...

Vandenbroucke durft een dergelijk gewaagd plan naar voor te schuiven omdat hij gelooft dat de studentenbeweging en de vakbonden niet in staat zullen zijn om een grote beweging op te starten. In zijn hoogmoed gaat hij echter voorbij aan het feit dat de strijd nog moet worden gestreden. De Studentenraad van de VUB heeft het initiatief genomen een comité op te richten dat de studenten zal informeren over dit plan en concrete protestacties zal voorbereiden. Twee grote acties zijn reeds gepland: een Algemene Vergadering voor alle studenten van de VUB op 14 maart, en een betoging in Halle (het kiesgebied van Vandenbroucke) op donderdag 16 maart. De bedoeling is via deze acties een maatschappelijk debat op te starten over de financiering van het hoger onderwijs, en druk te zetten op de politici, zodat zij het plan Vandenbroucke zouden verwerpen.

Daarvoor zal echter een massaal engagement vanwege de studenten nodig zijn. We roepen dan ook alle studenten op om mee te doen en actief te worden binnen het comité! We vechten voor onze eigen toekomst, en de toekomst van alle toekomstige generaties studenten!

Tim Joosen,

vertegenwoordiger in de studentenraad, VUB

Edito!

Eenkele weken geleden, beste lezer, werd ik aangenaam verrast toen ik vernam dat de studentenraad zich met politiek ging bezigen. Dit nieuwe responsabiliseringsfenomeen was broodnodig gezien het ridicule figuur die de vertegenwoordigers in de SOR sloegen als het erop aankwam om de studentenrechten met hand en tand te verdedigen. Nochtans hadden onze afgevaardigden in de SOR beleidsbevoegdheid, wat nu met de studentenraad zeker niet het geval is. Chapeau voor hun manoeuvre? Misschien. Eerst zien dan geloven. Wel meen ik me te herinneren dat de studentenraad wekenlang heeft zitten vergaderen om op een leuke naam te komen. Ik weet niet of het meest 'creatieve' voorstel (de studentenraad omdopen tot 'straat') reeds het levenslicht gezien heeft...alsof er toen ook geen studentenbelangen op het spel stonden... Denken we maar aan de renovatie van de studentenresidentie, de Nieuwelaan, waarvan de werken een jaar zullen aanhouden en deze aanvang neemt in juni 2007. Deze studenten die hun heil in de privé zullen moeten zoeken, (aangezien onze rector blijkbaar geen zier geeft om zijn 'klanten') zullen het dubbele moeten afdokken als ze nog in de buurt van de campus willen wonen omdat de toenemende vraag naar koten hier de prijzen omhoog zal stuwten. En om tot dit besluit te komen hoeft je geen laatstejaarsstudent economie te zijn. Dan vraag ik me af waar de studentenraad (toen nog de SOR) zat toen beslist werd dat er geen alternatief (van betekenis) door de unief gezocht werd voor de pechvogels??

Maar goed, het lijkt erop dat het tot nog toe passieve lichaam het narcisme van haar constituerende organen in de ijskast heeft gestopt wegens de dreiging van de radio-actieve besparingswolk die boven onze teergeliefde universiteit hangt.

U leest het goed, de VUB staat op het punt te imploderen. Tenminste als het van onze minister van onderwijs Frank Vandenbroucke afhangt. Onze unief zal het met maar liefst met minstens 9 miljoen euro (jawel, alsjeblief!) minder moeten doen. Een re-organisatie van de faculteiten en voorzieningen, met als gevolg meer dan honderd afdankingen ('rationalisering' zoals hij het zou noemen), is zeker geen worst-case scenario. Een geheel nieuwe financieringsstructuur werd uit de grond gestampt en vormgegeven in enkele conceptnota's (de ene al straffer dan de andere). Gedaan met de inputfinanciering, vanaf nu krijgen de universiteiten geld voor de studiepunten die een student behaald heeft. Even het kopje pijnigen en de gedachte dat er met 'punten gesmeten zal worden' (want meer studenten erdoor laten is meer inkomsten voor de universiteiten, dit is die befaamde outputfinanciering) borrelt op. Op zich wel plezant, ware het niet dat diploma's aan inflatie onderhevig zullen zijn en kleine instellingen als de VUB geen keus gelaten wordt dan studenten erdoor te laten om uit de kosten te komen. Met als gevolg dat je op de arbeidsmarkt laatste keus wordt...

Wat opvalt is dat enkel en alleen de Katholieke Universiteit Leuven munt zal slaan uit deze herorganisatie van het Vlaamse onderwijslandschap. De kiemen worden dus gelegd voor een 'centralisering' van het hoger onderwijs ten voordele van één universiteit die alzo 'talent uit het buitenland' zou kunnen aantrekken om te concurreren met de Sorbonne of Cambridge. De natte droom van onze minister (ex-Oxford-remember-Agusta) wordt werkelijkheid. De perversiteit zelve als je weet dat er inschrijvingsgelden van meer dan vijfduizend euro mogen gevraagd worden. Vaarwel democratisering van het onderwijs en gelijkheidskansenbeleid! Lang leve discriminatie!

Shame on you mister VDB!!

Zo'n walgelijke zet op het schaakbord der educatie heeft de ganse onderwijsgemeenschap dan misschien wel schaak gezet maar de beurt is aan ons. Daarom, Ooh studenten, komt op voor uw rechten! Verlaat uw koten en neemt de straten in! Samen lukt het om VDB's administratie schaakmat te zetten. Onze toekomst en van velen die hun brood verdienen op onze campus staat op het spel. Er komen sensibilisatie-avonden en betogingen maar oh wee; een boom valt niet met de eerste slag. Generaties studenten hebben gevochten voor de verworvenheden die vandaag de dag op de helling staan.

Onzen Ben had de boel al om zeep geholpen door de halve campus te privatiseren, laat jij toe dat Vandenbroucke ons de doodsteek geeft?

Volg de activiteiten van de studentenraad op de voet...en neem een kijkje in de UCOS-agenda (!) to be continued..

De Redactie

UCOS vzw: Noord-Zuid (maar ook Oost en West!)

UCOS vzw brengt jullie ook dit voorjaar weer in contact met prangende kwesties uit de Noord-Zuid problematiek. Zie onze kalender hier beneden voor een overzicht van onze activiteiten. Voor meer info kan je altijd terecht op onze website www.ucos.be. Neem zeker ook eens een kijkje op ons discussieforum (te bereiken via onze website), waar je terecht kan voor puntige meningen en vinnige discussies. Wil je consequent op de hoogte gehouden worden van de laatste nieuwtjes, dan kan je je inschrijven voor onze maandelijks nieuwsbrief via de website of via ucos@vub.ac.be. We willen graag volgende activiteiten extra onder de aandacht brengen:

1) VREDESACTIES

Op zondag 19 maart organiseert een brede coalitie van o.a. Noord-Zuid- en Vredesorganisaties (verenigd in het anti-oorlogsplatform, zie ook www.geenoorlog.be) een manifestatie n.a.v. de derde 'verjaardag' van de illegale inval en bezetting van Irak door de VS. Als gevolg hiervan, heeft UCOS, samen met een aantal andere organisaties (Studiekring Vrij Onderzoek, De Moeial, Mixt, meer volgen nog) het vredesplatform VUB samen-geroepen. Vanuit dit vredesplatform willen we de hele VUB oproepen om deel te nemen aan de manifestatie en het eisenpakket (te vinden op de anti-oorlogswebsite) te ondertekenen. In aanloop naar de manifestatie organiseert het vredesplatform VUB een aantal activiteiten: - op dinsdag 7 maart kan je tijdens de middagpauze in de buurt van de Esplanade terecht voor een Vredesworkshop. Nieuwsgierig? Kom dan zeker een kijkje nemen. - op woensdag 15 maart kan je vanaf 19u terecht in de STOA voor een informatie-avond over de

actuele situatie in Irak. Hiervoor hebben we alvast o.a. Ludo de Brabander van vzw Vrede en Patrick Deboosere van het Brussels Tribunal uitgenodigd. Meer sprekers volgen.

- op 19 maart zelf spreken we om 12u30-12u45 af op het terras van het KK om in groep naar het Noordstation te trekken. Mensen die liever rechtstreeks gaan, wachten best aan de Rogierpiramide, onze tweede afspraakplaats.

2) THEMANAMIDDAG 22 MAART: VROUWEN EN MIGRATIE

Op 22 maart organiseert UCOS vzw een themadag over vrouwen en migratie. Migratie is van alle tijden, maar het fenomeen neemt wereldwijd toe. Ook wij worden hoe langer hoe meer geconfronteerd met mensen die hebben en houden achter-lieten in hun land van oorsprong en naar België trokken. Migratie is een complex gegeven met diverse oorzaken. Tijdens deze namiddag willen we migratie bekijken door een genderbril: we gaan we in op hoe migratie-processen anders zijn voor vrouwen dan voor mannen. Op het programma staat ondermeer de Algerijnse film Rachida, lezingen van YWCA en Amnesty International en getuigenissen van vrouwen uit het zuiden. Maar ook een Marokkaanse theetent, hennatattoo's, Afrikaanse kortfilms, tentoonstelling, standenmarkt,... Meer info volgt in onze volgende nieuwsbrief.

3) GLOBATELIERS

In aanloop naar de Duurzame Wereldmarkt van 04-05-2006 organiseert UCOS ism Globelink een workshop kortfilm. Schuilt er diep in jou een meesterlijk regisseur, scenarioschrijver en/of acteur/actrice? Droom je tegelijkertijd van een 'betere wereld'? Dan ben je met de Globateliërs aan het juiste adres.

Onder de professionele begeleiding van Globelink maken jullie zelf in slechts 3 sessies van 3 uur (woe 2, 9 en 16 maart, telkens van 18 tot 21u) een waanzinnige kortfilm over Duurzame Ontwikkeling. Dit alles voor slechts 5 €!!!

Meer info en inschrijvingen (de plaatsen zijn beperkt!): contacteer guy.capals@vub.ac.be of bel UCOS op 02/649.69.63 of zie www.ucos.be/globateliër.html

UCOS VZW

BETOGING

Internationaal actieweekend

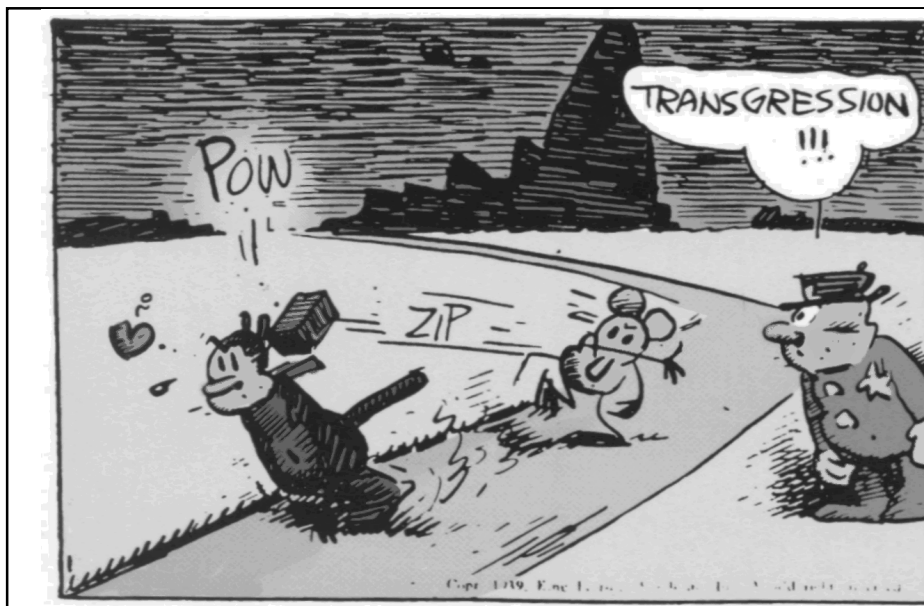
STOP OORLOG IN IRAK BEZETTING

Brussel 19 Maart 2006

ZONDAG

14u Brussel-Noord
(kruispunt Albert II-laan en kleine ring)
aankomst: VS-ambassade (einde 16u)

Anti-oorlogsplatform
www.geenoorlog.be

De Moeial maakt u wakker!

Heeft u ook het gevoel dat men de laatste tijd nogal met uw kloten speelt, oh zeer geachte lezer? Bent u er niet als wij van overtuigd dat bepaalde machtige personen uw wereldbeeld zodanig manipuleren dat u niet eens meer in staat bent een onderscheid te maken tussen een gezonde kritische geest en het hersenloos slikken van relativistische propaganda? Kan u zich ook zo ergeren aan die mensen die blind blijven voor een werkelijkheid die niet strookt met wat hen op school is aangeleerd? Wordt u overvallen door duistere angstvisioenen wanneer u weer eens iemand hoort zeggen dat al die camera's in het straatbeeld toch zo erg nog niet zijn? Kom en schrijf voor De Moeial! (Kom maandagavond naar de redactievergadering te triomfplan 62. Iedereen welkom vanaf 20.00)

UCOS-kalender

- **DINSDAG 21/2: CINé GLOBALE (12-14u): Focus op Azië** (i.s.m. IRMO en de Chinese studenten). Schrijf je tijdig in (gratis) via forstis@vub.ac.be en we voorzien een drankje en een broodje. Locatie: STOA
- **WOENSDAG 1/3: CINé GLOBALE (19u): Darwin's Nightmare** (Hubert Sauper, 2004). Een onthutsende documentaire over de waanzin van een tijdperk geleid door winstbejag. Met een verhaal over de unieke relatie tussen mensen en vissen, geeft Sauper een gezicht aan een realiteit die we liever niet onder ogen willen zien... (i.s.m. 11.11.11-VUB). Locatie: STOA
- **DONDERDAG 2/3: GLOBATELIER (18-21u): Verdraaide Wereld!** Onder de deskundige begeleiding van Globelink maken we in 3 sessies (2, 9 en 16/2) van telkens 3u een waanzinnige

kortfilm over Duurzame Ontwikkeling. Meer info en inschrijvingen: zie <http://www.ucos.be/globateliër>.

- **DINSDAG 7/3 WORKSHOP: Peace!** In aanloop naar de anti-oorlogsbetoging van 19 maart. I.s.m. Vrede vzw. Meer info: zie www.ucos.be

- **DONDERDAG 9/3 GLOBATELIER: Verdraaide Wereld!** Tweede sessie. (zie 2/3)

- **WOENSDAG 15/3 INFO-AVOND:** In aanloop naar de anti-oorlogsbetoging van 19 maart: info-avond over de schendingen van het internationaal humanitair recht en de situatie van het verzet in Irak. Met oa. Ludo De Brabander, Patrick Deboosere en anderen (i.s.m. Vrede vzw). Locatie en meer info: zie www.ucos.be

- **DONDERDAG 16/3 GLOBATELIER:**

Verdraaide Wereld! Derde sessie. (zie 2/3)

- **DINSDAG 21/3 INFO-AVOND (19-21u): Vrijwilligerswerk in het buitenland** voor jongeren tussen 18 en 26 (i.s.m. Het Punt vzw). Verschillende organisaties komen zich voorstellen. Ook financiële en andere aspecten komen aan bod. Gratis inschrijven via email naar: hetspunt-vorming@skynet.be. Locatie: STOA
- **WOENSDAG 22/3 THEMANAMIDDAG (vanaf 12u): Vrouwen en migratie.** Met Amnesty International, YWCA-Antwerpen, getuigenissen, hennatattoo's, marokkaanse theetent, standenmarkt, animatie ... Locatie: STOA
- **DINSDAG 28/3 LET'S TALK: Sustainable Development and Gender:** Nobelprijs- winnares Wangari Maathai's Green Belt Movement. Locatie: M015. Meer info: zie www.ucos.be.

Bloemkool met witte saus

Cultuur als machtsargument

Cultuur met een grote 'c', de Westerse cultuur, volkscultuur, de Arabische cultuur, de Vlaamse cultuur, de multiculturele maatschappij, socio-cultureel, hoge versus lage cultuur, de jongerencultuur, subculturen,... Het woord 'cultuur' is vandaag de dag duidelijk hip. Het wordt ongeveer overal aan toegevoegd, tussen geplakt of vermeldt. Maar wat betekent het nu juist? Waar komt het vandaan? Wat is de toekomst van het begrip 'cultuur'?

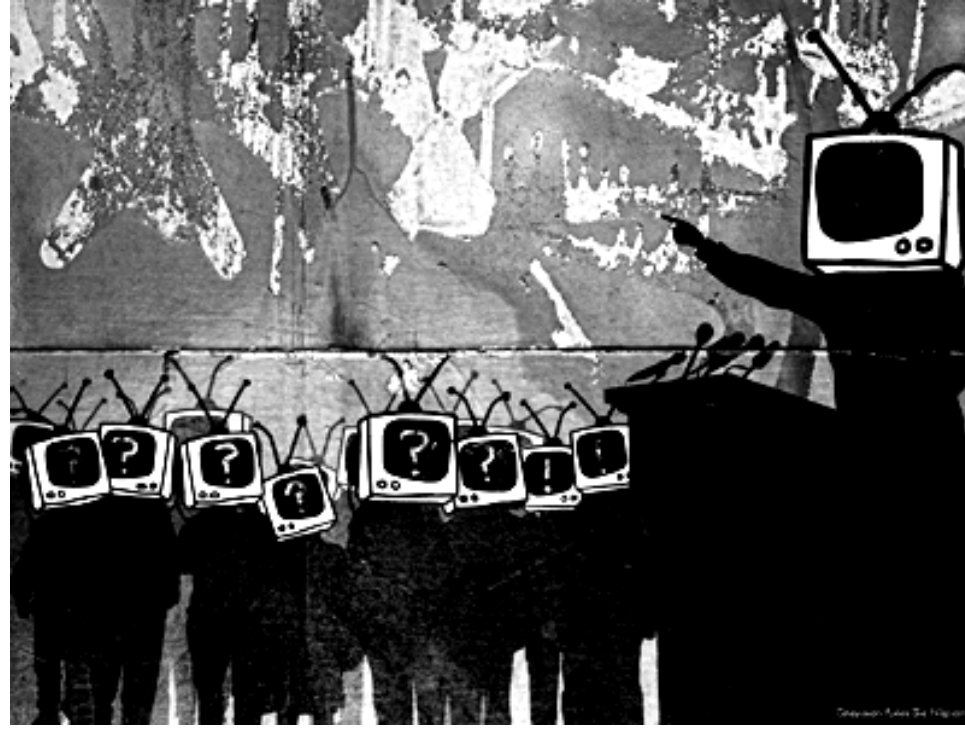
In het begin van de 20^e eeuw is het begrip door academici (antropologen) ingevoerd om concepten als 'ras' en 'natuur' te omzeilen. Het was anti-essentialistisch bedoeld. Men wou het gebruiken om de waas aan te duiden waar een mens in leeft. Maar wat is 'cultuur' nu? Slaat het enkel op kunst of gaat het om iets meer? Hoe kan men een cultuur, bijvoorbeeld 'de Belgische', definiëren? Staat de Belgische cultuur gelijk aan het kunnen maken van bloemkool in witte saus? Zo te zien wel, daar sommigen het zagen als een geschikte integratietest voor immigranten. Maar ik kan geen bloemkool in witte saus klaarmaken, ben ik dan geen Belg? Of is er eerder iets mis met ons concept van de Belgische cultuur of cultuur in het algemeen?

Het evolutionistisch standpunt stelt dat de mens cultuur ontwikkelde als overlevingsmechanisme. Cultuur helpt de mens om gemakkelijker te overleven in de wereld: door middel van cultuur ontstond er een gemeenschappelijk geheugen waardoor de mens dingen leerde die in voorbije generaties tot stand waren gekomen. Dankzij cultuur is de mens dus niet enkel afhankelijk van zijn eigen (leer)ervaring. Cultuur is met andere woorden cumulatief. Ook is het veel flexibeler dan 'instinct', wat een voordeel is als het om overleven gaat. Cultuur is vanuit dit oogpunt dus een geheel van sociaal beschikbare kennis.

Volgens de traditionele definitie van cultuur is het ook een geheel van gedragingen. Cultuur is dan de ontwikkelde levensstijl van een groep die bestaat uit 'typische' geordende en patroonmatige manieren van denken, voelen en handelen. Cultuur is naar aanleiding van deze visie een historisch repertoire. Het is dus niet enkel kennis, maar ook een manier om te beslissen welke kennis uit het verleden bruikbaar kan zijn in het heden. Maar cultuur wordt niet enkel gezien als een geheel aan gedragingen. Het wordt ook gedefinieerd als een verklaring voor variërend gedrag. Iemand gedraagt zich anders dan een ander persoon als gevolg van een verschillende cultuur. Eigenlijk zegt deze visie dat cultuur gedrag bepaalt/induceert. Cultuur wordt dan gezien als onafhankelijk, als bestaande buiten gedrag om. Dit is echter fout, daar cultuur enkel tot stand kan komen doorheen gedrag. Voorgaande veronderstellingen hebben als gevolg dat een cultuur geschiedloos is – het staat op zich en is onveranderlijk.

Als een gevolg van eerder genoemde definities collectiviseert cultuur, maar diversificeert het ook. Dé Belgische cultuur is anders dan dé Ierse cultuur. Dit is diversifiërend, daar het op een verschil wijst tussen de twee culturen. Binnen de twee culturen, de Belgische enerzijds en de Ierse anderzijds, zijn er geen verschillen. Wat dus

collectiviseren is binnenin die ene cultuur. Het stelt een geheel waar er in feite geen is, net als het een tegenstelling voorstelt waar er noodzakelijkerwijs geen te vinden valt. Het vlak verschillen weg, het duidt op een gemeenschappelijk kenmerk van een volk – een Volksgeest. Het belangrijkste gevolg is denkbaar dat het veronderstelt dat culturen discreet zijn, dat ze duidelijk van elkaar te onderscheiden zijn, dat ze niet in elkaar overlopen. En dit 'duidelijk

definieerbare onderscheid' tussen culturen wordt vaak gelijkgesteld aan geografie, etnie, afkomst,... Cultuur wordt uiteindelijk 'een tweede natuur' van de mens.

Als gevolg van deze veronderstellingen en definities van cultuur heeft het begrip zijn doel gemist. Het heeft geen beter alternatief kunnen bieden voor 'ras' of 'natuur', het heeft hun plaats ingenomen. Cultuur wordt gebruikt om politieke, sociale,... beslissingen te gerechtfertigen. Cultuur wordt gebruikt om mensen de beschimpen. Culturen geven ook een excuus voor dit alles: "hij kan er niet aandoen, het is zijn cultuur." of omgekeerd "wij kunnen er niet aan doen, het is onze cultuur." omdat de culturalistische definitie cultuur buiten ons stelt. Het is iets dat boven ons zweeft en ons doen en laten bepaalt.

Het is niet bepaald een tour de force om zich te realiseren dat er wat scheelt met de huidige populaire definitie en het gebruik van het begrip 'cultuur'. Het culturalisme voldoet niet aan de hedendaagse eisen om de wereld te vatten en dit omdat ze drie methodologische fouten maakt: het culturalisme stelt dat 'cultuur' een set representaties is die stabiel is doorheen de tijd en dat deze 'set' afgesloten is ten opzichte van de rest van de wereld. De derde fout is dat het culturalisme ervan uit gaat dat een bepaalde cultuur automatisch met een specifieke politieke strekking samengaat. Dit laatste is het best te duiden met de veronderstelling van vele Europese politici dat Afrikaanse landen nooit het

democratisch systeem zullen kunnen aanwenden 'omdat het niet in hun natuur ligt'. Het 'traditionele stamstelsel' ligt dit zogezegd in de weg.

Dit brengt ons tot een ander punt – wat is traditioneel? Vaak wordt er nog steeds over culturen/samenlevingen gesproken vanuit een lineair evolutionistisch perspectief. De ene cultuur staat achter op de andere en vice versa. Hoewel weinig mensen nog zo iets zouden durven zeggen

mediteraanse cultuur, maar zijn door de Spanjaarden uit Latijns-Amerika overgebracht. Muntthee, belangrijk in Marokkaanse sociale rituelen, werd er dan weer in de 18e eeuw geïntroduceerd door de Engelsen. Het werd een vervangdrank gedurende de economische crisis van 1874-1884 om dan uiteindelijk de nationale drank te worden.

Het is duidelijk dat culturen tot stand komen door middel van interactie en niet gewoon op zichzelf bestaan of 'uit het niets' zijn ontsproten. Culturen zijn niet discreet, ze bestaan zelfs niet als 'iets' materieels, wat geïmpliceert wordt door het culturalisme. Culturen zijn continu veranderende mishmashen van kenmerken van een bepaalde groep, die op zich weer niet homogeen is.

De vraag is dan of we het begrip 'cultuur' met zijn actuele inhoud wel nog zouden gebruiken als het zoveel foute connotaties inhoudt. Het begrip behoorde vroeger tot de academische kringen en zij hadden er dan ook macht over. Meer bepaald Amerikaanse antropologen zagen het als "hun" onderwerp en hadden dan ook het gevoel dat het hun werd ontnomen toen het tot het populaire discours ging behoren.

Zoals altijd zijn er mensen voor en mensen tegen het behoud van het cultuurbegrip. Antropoloog Brumann bijvoorbeeld is pro omdat het alternatief inhoudt dat men (volgens hem) menselijk gedrag als toevallig gaat beschouwen. Ook haalt hij de praxis naar voor: iedereen kent het woord, weet ongeveer wat het inhoudt en de academische wereld (meer bepaald de antropologische) kan zichzelf profileren als expert om zo het misbruik van de term door machthebbers tegen te gaan. Hij is wel voorstander voor het cultuurbegrip niet te limiteren tot etnie, maar ook rekening te houden met klasse, gender, seksuele voorkeur, geschiedenis,... Eigenlijk wil hij dat men het begrip herdefinieert of alleszins breder definieert.

Anderen zijn tegen door de eerder genoemde negatieve gevolgen van het cultuurbegrip: de culturalistische definitie veronderstelt homogeniteit waar er geen is, vlak (interne) verschillen weg. Het wordt geobjectiveerd tot iets organisch, terwijl het geen concrete realiteit is. 'Cultuur' wordt ook vaak gereduceerd tot rituelen of tot vage metabegrippen als "de Belgische", "Amerikaanse" of "Arabische" cultuur. Uiteindelijk wordt cultuur ook actief gebruikt om een 'wij tegen hen' gevoel op te wekken – een overduidelijk voorbeeld hiervan zijn nationalistische bewegingen. In het kort stellen ze dat het begrip gefaald heeft in zijn doel en dat het populaire gebruik van het begrip eerder negatieve gevolgen heeft.

Indien men als individu of als groep beslist het begrip niet meer te gebruiken, is er natuurlijk de vraag wat dan wél te gebruiken. Zal de introductie van een ander begrip uiteindelijk niet net hetzelfde lot beschoren zijn als 'cultuur'? Zal het niet ook uiteindelijk aan etnie worden gelijkgesteld? En is dit gelijkstellen niet eerder ingegeven door gemakzucht van de mens en het gevolg van diens zoektocht naar zekerheid (endus duidelijk definieerbare dingen, concepten).

Laetitia Van der Vennet

Verzet u tegen het financieringsdecreet!

"Kan 'n mens 'n taal liefhê? Dit wil sê: die taal as sodanig, los van die dinge wat daarin vergestalt is — letterkunde, wetenskap, wysbegeerte, menslike node en vreugdes? Daar is taalkundiges, ook Afrikaanses, wat beweer dat 'n mens jou skuldig maak aan 'n illusie as jy sê dat jy jou taal liefhet. Jy gebruik beeldspraak. Dink maar vir 'n oomblik hieraan: Het jy die voerband lief wat jou kosbare bagasie van punt A na punt B verplaas, of het jy die bagasie lief?

Wie so praat, het van Uys Krige vergeet, of het nog nooit van hom gehoor nie. Want hier was nou iemand wat die taal om homself — eintlik soos

'n haarself! — liefgehad het, in al die betekenis wat 'n mens met die begrip liefde assosieer. In die eerste en definiërende plek: aangetrokkenheid, toegeneetheid; geleidelik-aan: bewondering en trots; toenemend: dankbaarheid oor waartoe hy/sy jou inspireer en in staat stel; en deurlopend: omgee, met die wil tot versorging wat op 'n natuurlike manier daaruit voortvloei. En nie blind liefgehad nie, maar helder-nugter, omdat hy gewet het presies wat dit is wat hy liefhet en waarom."¹

Omdat er nog studenten zijn in deze wereld die

begaan zijn met de kwaliteit van en de democratische toegang tot ons eigen Vlaamse hoger onderwijs heeft de Studentenraad van de VUB het initiatief op zich genomen een soort van actie-comité op te zetten rond het financieringsdecreet Vandenbroucke. Andere studentenorganisatie's als Studiekring Vrij Onderzoek, BSG, ALS en natuurlijk uw eigenste De Moeial gingen enthousiast op deze oproep in en hebben alvast enkele activiteiten op touw gezet (zie p. 1 en kijk ook uit naar informatie die u binnenkort langs allerlei kanalen zou moeten bereiken) en roepen alle studenten op zich bij hen aan te sluiten.

Samen kunnen we hopelijk een maatschappelijke discussie op gang brengen die het plan Vandenbroucke eens deftig onder de loupe neemt. Het gaat hier immers om hervormingen die zowel de kwaliteit van als de democratische toegang tot het Vlaamse Onderwijs ernstig onder druk zetten. Zoets is niet alleen nú bijzonder relevant voor iedere student's financiële situatie, maar is vooral ook belangrijk voor toekomstige generaties studenten en de vorm van onze toekomstige maatschappij. Verzet u dus tegen het financieringsdecreet, en beslis zelf over je eigen toekomst!

Slijt uwen ziel aan De Moeial!

Over Mohammed-Cartoons

De Islamitische overgangscrisis en Westers nihilisme

In dit artikel zal eerst worden stilgestaan bij de *tijdsgeest* waarin de publicaties van de (inmiddels berucht geworden) Mohammed-cartoons, en het wereldwijde islamitische verzet hier tegen, ingang hebben kunnen vinden.

Vervolgens zullen de spotprenten en hun gevolgen in hun nationale en internationale context worden geanalyseerd.

Tenslotte zal worden stilgestaan bij de botsing *binnen* beschavingen. Een bij tijden gewelddadig fenomeen dat onder impuls van de voortschrijdende globalisering vooral de moslimwereld in een transitiecrisis lijkt te hebben gestort.

Het collectief geheugen, aangetast door Alzheimer

De verontwaardiging in de moslimwereld die volgde op het publiceren van cartoons die de spot drijven met de profeet Mohammed, heeft vijf maanden na publicatie in de conservatieve Deense krant *Jyllands-Posten* haar epicentrum gevonden in het Nabije Oosten. Dit mag ons niet verwonderen gezien de 20^e en 21^e eeuwse onderwerping van de Arabische volkeren aan vreemde, overzeese mogelijkheden en hun plaatselijke marionetten. Daar waar ten tijde van de naoorlogse bipolaire wereld het verzet, tegen het Anglo-Amerikaanse imperialisme in de Perzische golf en het

Zionistische settlerregime in Palestina, seculier was, schaarde het georganiseerd ongenoegen zich sinds de jaren tachtig meer en meer onder een 'groene'¹ paraplu. Getuige hiervan de recente verpletterende verkiezingsoverwinningen van islamistische partijen zoals de Moslimbroederschap in Egypte en Hamas in de Palestijnse gebieden. In de tachtiger jaren werden deze partijen, die toen nog in een embryonale sektarische vorm verkeerden, door het Westen gefinancierd en bewapend tegen de anti-imperialistische 'goddeloze' socialistische krachten. Het moslimfundamentalisme dat zich vandaag de dag *als een olievlek* over de Arabische wereld verspreidt is dus een creatie van het Westen. Maar ondanks de dominantie van de militante islam in de Arabische straten en de moslimorthodoxie bij ons houdt de simplistische dichotomie van het vrijheidslievende en democratische Westen (zogezegd geïncarneerd door Israël in het Midden-Oosten, maar Israël is in de realiteit een op een racistisch axioma gebaseerd apartheidregime) en de slechte, totalitaire en terroristische Arabieren geen steek.²

De gewelddadige en perverse evolutie van haat en geweld, die wordt aangewakkerd door het monopolie van de westerse media die ons elke dag opnieuw een reductionistische mens-en-wereldbeeld inlepen, reikt veel verder dan het 'vadermoordscenario'.³ Vooroordelen allerhande vinden hun weg van de straat naar de Europese en Amerikaanse parlementen en regeringen en eeuwenoude culturele stereotypen over de Oriënt lijken zich, door de infiltratie en de exponentieel toenemende invloed van extreem-rechts (ultranationalistisch in de Europa en religieus-fundamentalistisch in de V.S.) in alle geledingen van onze samenleving te verankeren. De academische wereld inclusief.

De dag van vandaag heeft de toenemende indoctrinatie van de massa, met behulp van deze gestandaardiseerde negatieve stereotypen (Arabieren en moslims als bloeddorstige barbaren), als doel de Amerikaanse-Europese 'preventieve' interventies in het Midden-Oosten te legitimeren als beschavingsmissies (vb. Irak)

waarbij men eigenlijk een onderliggende werkelijkheid maskeert. Namelijk een realiteit van nietsontziende *handeloorslogen* tussen de grootmachten (VS, EU, Japan, China) waarbij de greep op de Perzische Golf gelijkgesteld kan worden met de greep op de wereldeconomie.

Het mag ons daarom niet verbazen dat de manicheïsche⁴ retoriek van George Bush of ayatollah Khamenei grote weerklank vindt bij velen. De conclusie is bijgevolg dat Samuel Huntingtons 'Botsing der Beschavingen' en Bin Ladens 'Kruistocht tegen de Ongelovigen' twee zijden van dezelfde medaille zijn. Het ene is een conceptuele omkering van het andere.

massaal de straten op om deze beledigingen aan het adres van de profeet Mohammed aan de kaak te stellen. Ook in ons land ontstond op zondag 5 februari een spontane, geweldloze betoging die 4000 mensen op de been bracht. Verschillende betogingen van enkele honderden zouden de weken nadien volgen in de Europese metropolen. De cartoons beeldden de profeet Mohammed af als terrorist, wat in het verkeerde keelgat gevallen is bij de moslims. De religieuze reden hiervoor is dat zowel de koran maar vooral de hadith⁸ het afbeelden van God en de profeten verbieden omdat dit idolatrie in de hand zou kunnen werken. En hem afbeelden als terrorist heeft de zaak alleen

Khomeini en uitgeroepen tot afvallige. Er werden miljoenen dollars op zijn hoofd gezet. Met de jacht op de 'verbriste moslim' wilde men een voorbeeld stellen opdat niemand het nog in zijn hoofd zou halen de legitimiteit van de regimes en de plaatselijke leiders, die steunt op de 'natuurlijke orde' ('zoals door God gewild') onderuit te halen. Er kan een parallel getrokken worden met de houding die de orthodoxe Oost-Europese joden, in de negentiende en de eerste helft van de twintigste eeuw, hadden tegenover de 'verduiste joden' die een spirituele dimensie zouden ontberen. Ze werden aanzien als koude, arrogante, materialistische, mechanische mensen die *goddeloos* waren en dus niet over een *ziel* beschikten.¹⁰

Maar vandaag de dag lijkt de opmars van de religieuze identiteit op het eerste gezicht tegen de 'wetten van de geschiedenis' in te gaan. Tenminste als we uitgaan van een naïef *vooruitgangsoptimisme*. De natie-staat erodeert onder de druk van de voortschrijdende globalisering waardoor nu net deze 'supra-identiteit' een duw in de rug werd gegeven. Als men niet meer weet wie men is en tot welke groep men behoort is het makkelijker om eens uit te zoeken wie men *niet* is en geloof creëert heel makkelijk een

scheiding tussen mensen. Je 'hoort erbij' of niet; gelovige en niet-gelovige, in-group versus out-group. Bijgevolg geeft de religieuze identiteit de gelovige een gevoel van uitverkorenheid, van 'uniek' zijn (god zou je bewust gemaakt hebben) in tegenstelling tot de hedendaagse eis in onze liberale democratie van 'zichzelf zijn' en streven naar 'anders zijn', authentiek zijn.

Doch onder de postmoderne *bricolage* van de identiteit ligt ook een existentiële tijdbom wegens het artificiële, illusionaire karakter ervan. Vandaag de dag kan niemand meer echt als authentiek bestempeld worden en dit vooral omdat iedereen 'inwisselbaar' of vervangbaar is. Het gevoel dat de wereld best zonder je kan, dat je niet zal gemist worden bij afwezigheid en dat er altijd en overal wel iemand anders is die je plaats kan innemen komt steeds meer op de voorgrond. Deze realiteit heeft zich vooral duidelijk gemanifesteerd in de economische sfeer waar als gevolg van voorschrijdende liberalisering¹¹ en flexibilisering iedereen vervangbaar is (of dat gevoel heeft), met als gevolg dat er een rauwe competitie heerst van iedereen tegen iedereen. Daar waar dit vroeger alleen het geval was in de secundaire sector (industrie) en het wereldje van de interim-of hamburgerjobs, waar grote werkonzekerheid heerst en dus *bestaansonzekerheid*, breidt dit fenomeen zich meer en meer uit naar de rest van de dienstensector. Net in deze 'lagere' sectoren zijn de 'allochtonen' (waarvan in ons land 80% moslim is) oververtegenwoordigd omdat ze over het algemeen laag gekwalificeerd zijn als gevolg van de culturele, educatieve en economische drempels waarmee ze opgroeien. Dit weerspiegelt zich dan weer opnieuw in een relatief beperkt economisch; cultureel, sociaal en politiek kapitaal, met als gevolg dat ze niet meekunnen in de economische *ratrace*. Dus deze groep dreigt volledig uit de boot te vallen door het gebrek aan sociale mobiliteit. Bovendien kan er door de geleidelijke privatisering van het sociale zekerheidssysteem alleen nog meer onrust voorspeld worden. De hedendaagse 'liberale' eis naar authenticiteit schiet dus geen wortel in deze gemeenschap, waar de *etnische breuklijn* (die *begint over te gaan in een religieuze*) *samenvalt*

Van lokale naar globale rel

Het is niet de eerste keer dat de conservatieve Deense krant *Jyllands-Posten* de lokale islamitische landgenoten en nieuwkomers viseert en schoffeert. Tijdens de jaren negentig stond deze gazet bol van de anti-migrantenretoriek. Het is ook deze krant die enkele jaren geleden de verandering van de internationale vluchtelingenconventies bepleitte omdat ze het 'vrije debat en de vrijheid van meningsuiting' in de weg zouden staan.⁵ Zulke uitspraken kunnen vanzelfsprekend alleen maar gedijen in een xenofob politiek klimaat, wat in Denemarken het geval is. Extreem-rechts is in Denemarken al enkele decennia een vast begrip, waarbij (net als bij ons) haar anti-vreemdelingenretoriek overgenomen werd door de andere partijen (de sociaal-democraten uitgezonderd). Gezien de Scandinavische traditie van minderheidsregeringen⁶ regeert de *Dansk Folkparti* (de derde grootste partij van het land) sinds 2001 'indirect' mee. Vanuit de oppositie steunen ze dus de conservatieve regering van Anders Fogh Rasmussen in ruil voor de uitvoer van een deel van hun xenofob programma. Het is zo'n unieke situatie dat zelfs Hugo Coveliers (VLOTT) en Filip Dewinter (VB) vorig jaar op *studiereis* gingen naar dit 'gidsland' met het strengst immigratiebeleid van Europa...

In september van het afgelopen jaar, toen de cartoons voor het eerst gepubliceerd werden, reikten de spotprenten niet verder dan de Deense landsgrenzen en waren ze bedoeld als uiting van de superioriteit van de 'Deense cultuur'. Enkele Deense moslimgeestelijken voelden zich geminacht door hun landgenoten en eisten een ontmoeting met de beleidsverantwoordelijken, die hun verzoek afwezen en hen de rug toekeerden. De Palestijns-Deense imam Ahmed Abdel Rahman Abu Laban richtte zich dan maar tot de Mashreklanden⁷ voor morele, en later, diplomatieke steun. Wat ook lukte, vijf maanden na datum... Een lokaal werd aldus uitgevochten op het globale slagveld. Begin februari gingen woedende menigten

maar verergerd. Deense ambassades, in Beiroet en Damascus, gingen in rook op en tientallen moslims vonden begin februari de dood tijdens gewelddadige manifestaties in Oost-Azië. Op 17 februari werden 11 Libiërs door de ordediensten afgeslacht toen ze het Italiaanse consulaat wilden aanvallen. De woede die zich over de Libiërs meester maakte werd uitgelokt door de Italiaanse minister Roberto Calderoli van het extreem-rechtse Lega Nord. Gehuld in een T-shirt met de beruchte cartoons op afgebeeld maakte hij de moslims uit voor een bende achterlijke terroristen. Waanzinnig racistisch gedrag dat hem zijn openbare functie kostte.

Als we naar goede gewoonte even de geschiedenis induiken zullen we zien dat op het einde van de jaren '80 er een gelijkaardige uitbarsting plaatsvond in de moslimwereld naar aanleiding van de uitgave van *'De Duivelsverzen'*, het meesterwerk van de Indiaans-Britse moslim Salman Rushdie, dat door moslims gepercipieerd werd als een aanval op God en zijn profeet. Ook toen herhaalde hetzelfde scenario zich: 1) publicatie 2) maandenlange stilte 3) massale protestmanifestaties wereldwijd 4) radicale elementen die geweld niet schuwen waardoor de betogingen van hun legitimiteit ontdaan worden 4) er worden ettelijke Fatwa's⁹ uitgevaardigd 5) de auteurs duiken onder 6) Er worden excuses aangeboden door de auteurs...En dan is het...wachten op het volgende incident... Maar het zou een grote intellectuele blunder zijn om Rushdies *godsdienstkritiek* gelijk te stellen met het vulgaire, beledigende karakter van de cartoons die niet in de eerste plaats de bedoeling hadden om een dialoog *binnen de moslimgemeenschap* op gang te brengen.

Botsing *binnen* beschavingen

De affaire Rushdie luidde een nieuw tijdperk in, dat in tegenstelling tot het vulgaire en wetenschappelijk waardeloze discours van de botsing *tussen* beschavingen, de tot dan onzichtbare werkelijkheid van de botsing *binnen* beschavingen blootlegde. Rushdie werd beschuldigd van blasfemie door ayatollah

Over Mohammed-Cartoons

De Islamitische overgangscrisis en Westers nihilisme

met de economische, omdat er meer behoefte is aan zich enig of *uniek* voelen. Wanneer de religieuze holistische verhalen verbonden worden met de eigen miserabele toestand dan krijgt de persoon in kwestie meer vat op zijn 'wezen' tout court. In dit vacuüm opereren dan charismatische religieuze figuren, zoals de Egyptische Zwitser Tariq Ramadan, die handig gebruik weten te maken van deze mentale desoriëntatie met als gevolg dat islamitische doctrines bevroren worden, er geen vooruitgang in de leer meer komt en deze *populisten* een steeds groter wordende machtsbasis kunnen uitbouwen.

De reacties op een futilliteit als de Mohammedcartoons illustreren dit als geen ander. De hele wereld stond in rep en roer. Natuurlijk zullen er agitators geweest zijn die de massa hebben opgehitst waardoor ook geweld ingang vond als manier van protest, maar los daarvan valt niet te ontkennen dat het leeuwendeel van de gematigde moslims zich toch op de één of andere manier beledigd voelden vanuit de overheersende statische interpretatie van de schrift. Wat dan weer een rechtstreeks gevolg is van het reactionaire *Wahabisme* wat een extreem-conservatieve stroming is, uit de grond gestampt in de jaren '30 door de Saoedische koninklijke familie (al decennialang traditionele bondgenoten van de VS in de 'strijd tegen democratie').

Het is een verschil van dag en nacht vergeleken met de opvattingen van de islamitische filosofen in het islamitische Andalusië (Zuid-Spanje), 1000 jaar geleden, die een allegorische (metaforische) interpretatie van de koran voorstonden. Dit valt te illustreren a.h.v. de opvatting van de filosoof Ibn Sina (Avicenna: 980-1037) met betrekking tot de profeten. Ibn Sina geloofde dat profetie niet eenvoudigweg een genade Gods was; het was een uiting van *menselijk intellect* en wel van de hoogste soort. Een niveau dat *iedere mens* met grote spirituele gaven kon bereiken door ascese. Een zeer controversiële opvatting (die verder reikt dan enkele kinderachtige tekeningen; gemaakt door een niet-moslim dan nog wel!) waarvoor iemand nu de doodstraf zou kunnen krijgen in Pakistan of Saoedi-Arabië. Een ander voorbeeld is Ibn Rushd (Averroës: 1126-1198) die ook een allegorische interpretatie van de koran voorstond en de wereld op zijn kop zette met deze stelling dat de koran niet letterlijk genomen moest worden. Het werk van Ibn Rushd mag dan wel geen blijvende invloed gehad hebben op het latere islamitische denken maar de vertalingen van zijn werk in het Latijn zou wel een diepgaande invloed op de westers-christelijke filosofie krijgen.¹² De lezer weet nu waar Thomas van Aquino (1225-1274) de mosterd haalde.

Misschien moeten we ons ook wel eens beginnen afvragen of er ooit tijden zijn geweest waarin religie geen middel tot sociale en politieke mobilisatie/manipulatie geweest is? Is dit een nieuw exclusief islamitisch fenomeen? Het antwoord is overduidelijk; neen, het is geen nieuw fenomeen. Het disciplinerende, organiserende karakter is inherent aan de monotheïstische godsdiensten die in de eerste plaats als doel hadden een bepaalde 'moraal' ingang te doen vinden ter organisatie van de staat, of het nu de organisatie

van de joodse staat van Mozes was of de vereniging van de arabische stammensamenleving van Mohammed of de legitimatie en homogenisering van het Romeinse imperium... En dat lijkt vandaag de dag in een moslimwereld *verkracht* door westerse petroleumoorlogen, bedreigd door toekomstige wateroorlogen en geteisterd door werkloosheid, technologische armoede en wanhoop niet anders te zijn. Religie is terug van weggeweest.

Dat er misbruik wordt gemaakt van de *goedgelovigheid* van de volksmassa's door de radicaalste elementen in de moslimgemeenschap mag daarom niet verbazen. In het eerste deel van

economie in een kenniseconomie waarin voor hen geen plaats meer was.. Ze gingen zich *herbronnen* in de islamitische (patriarchale) dogmatiek om hun tanende zelfrespect (de vernederende werkloosheid) te compenseren in een samenleving waar respect voor de ouderen geen vanzelfsprekendheid meer was, de vrouw de gelijke of meerdere werd van de man en tenslotte was de vervreemding van het thuisland (dat de tradities ontgroeiende als gevolg van de verstedelijking en nadien door het fenomeen van de globalisering) de druppel die de baard deed groeien.

Het zijn deze evoluties die voor een groot deel

deze tekst verwees ik reeds naar de Amerikaanse steun aan een minderheid van fundamentalistische moslims tegen 'het rode gevaar' in de jaren '70 en '80. Nadien toen Gorbatsjev het einde van de bipolaire wereld inluidde en de VS tot de enige supermacht op aarde verwerden, werden deze islamrebellanten in de steek gelaten door het Westen waardoor hen zware straffen boven het hoofd hingen. Het gevolg hiervan is dat de radicaalsten die de vervolging overleefden in ballingschap gedreven werden en politiek asiel verkregen in Europa (voornamelijk het Verenigd Koninkrijk). Hier aangekomen zetten ze hun 'missie' verder en vonden ze al snel gehoor bij de verpauperde en grotendeels analfabete eerstegenatiemigranten (onze ouders) die in eenzaamheid en vervreemding wegwijnden. Dus de invloed van deze demagogen nam zienderogen toe vanaf het midden van de jaren tachtig bij een deel van de migranten, waarvan de kinderen hier schoolliepen, en die na arbeidscarrières van langer dan twintig jaar de deur werden gewezen als gevolg van delocalisaties, faillissementen en de transformatie van de toenmalige industriële

aan de basis liggen van de uit de hand gelopen reacties op de spotprenten. De irrationaliteit is des te groter bij ons wat duidelijk te merken is aan het feit dat er, voor zover ik me kan herinneren, nog nooit echt *en masse* is gereageerd door moslims op publicaties van het Vlaams Belang waarbij de racistische spot wordt gedreven met hen waarbij ze afgeschilderd worden als inferieure, criminele parasieten en hun *burgerrechten* op het spel staan. De reacties van de moslims in het westen op tekeningen van de grondlegger van de islam en de arabische beschaving (hoeveel respect ik ook voor de profeet Mohammed als filosoof en historisch leider heb) vind ik beschamend. Maar ook het 'progressieve' masker van de autochtone opiniemakers bladert elke dag een beetje meer af (enkelingen uitgezonderd). Wekenlang hebben ze niets anders gedaan dan de sensatie opgezocht op de rug van een gemeenschap die reeds in een moeilijke positie verkeerde voor deze heisa. Alle programma's en debatten waren, zonder de minste uitzondering, dovemansgesprekken.

De globalisering van de onredelijkheid enerzijds en het zelfdestructief 'westers' nihilisme anderzijds leiden allebei tot de intolerantie tegenover het hier, nu en morgen en dreigen onze ondergang te worden. Voor we het goed beseffen worden we wakker in de ergste nachtmerrie sinds 1945...

Martin Van Ganshoren

1 Groen is de kleur van de Islam

2 Edward W. Saïd, *Oriëntalism*, London, Penquin Group, 1991, p.26-27

3 Freudiaans ; het zich keren tegen de voormalige beschermende vader. Met 'beschermende vader' worden de VS bedoeld, die de *islamisten* (toen nog een minderheid) de hand boven het hoofd hielden, toen deze in hulpeloosheid verkeerden in een maatschappij die steeds seculierder en modern werd.

4 Manicheïsme is de wereld in zwart-wit zien

5 De Standaard-redactie. *Nieuw radicaal rechts in Europa*. Antwerpen, uitgeverij Houtekiet, 2002, p.118

6 Er is sprake van minderheidsregeringen wanneer een partij of coalitie geen meerderheid heeft behaald bij de verkiezingen en aldus ten gepasten tijde de parlementaire steun verkrijgt van een oppositiepartij om de kaap van 50% te behalen (gewone meerderheid) om een wet gestemd te krijgen.

7 Mashrek betekent 'Oosten'. Hiermee worden de Oostelijke landen van de Arabisch wereld bedoeld.

8 De overleveringen, verhalen over de profeet Mohamed en zijn metgezellen

9 In deze context is het een *doodsvonnis* dat blijkt te kunnen worden uitgesproken wordt door iedere clown die het in zijn hoofd haalt. Maar in feite is het zoals Van Dale het vertaalt ; een door een islamitisch *rechtsgeleerde* geformuleerd decreet of vonnis.

10 Ian Buruma en Avishai Margalit, *Occidentalisme*, uitgeverij Atlas, Amsterdam\Antwerpen, p.15

11 De toename van concurrentie tussen individuen (economische agenten) in een samenleving, tussen individuen van verschillende samenlevingen en tussen de samenlevingen onderling. Dit is een rechtstreeks gevolg van de verkrachting van de nationale economieën door de ongebreidelde 'asymmetrische' vrijhandel opgelegd door de World Trade Organisatie die niet opereert onder de paraplu van de VN (!) en in de realiteit een verlengstuk is van het buitenlands beleid van de G8.

12 Albert Hourani, *De geschiedenis van de Arabische volkeren*, Olympus, 1991, p. 190-193

Column

De ionisatie der atmosferen

De wind buiten droeg submicron partikels, aluminium en barium en ziektes. Ook het eten van de mensen zat vol vergif, maar toch stierven ze slechts langzaam. Niemand vermoedde dan ook de werkelijke omvang van het moorden en verbranden, van de subtiliteit en kracht van frequenties en geluid. De media, in handen van slechts een handvol rijke stinkers, verzond distracties honderduit en hield mensen aan sofa's gekluisterd met berichten over godsdienst, rampspoed en verwoesting en ook kleine criminaliteit.

Het was tegen deze achtergrond dat ze 's morgens over pleinen liep en zocht naar stukken scherven. De ionisatie van de atmosfeer brak het licht in violette kleuren en zette de stad in vuur en vlam. Ze voelt zich plots omgeven door harde steen en brandend zand. Haar wereldbeeld dat wankelt glipt

voor het eerst uit hogehand en staart verschrikt in het diepe duister tussen macht en onvermogen, tussen wereld en verstand. Hoe het geld ons heeft bedrogen, hoe gelijkheid werd verbrand.

In mei 2004 ging de vijftigste verjaardag van de derde wereldoorlog welhaast onopgemerkt voorbij. Niemand prees de moed en trots van de ontelbare gesneuvelden. Nergens legde men een bloem voor de voeten van een anonieme soldaat. Nergens brandden kaarsen. Geen troostende woorden of helende gebaren, geen schouder om op te huilen.

Haar adem versmolt met de atmosfeer als kleine zachte wolkjes. Op straat vervielen purperen gestalten tot radeloze wanhoop. Een vrouw gilte onverwachts en vele glazen braken. Een snijdend koude oosterwind deed de waanzin echter eerst

nog iets of wat vervagen, maar toen dan later ook de nacht nog viel was de spanning niet meer te dragen.

Weer werd met geen woord gerept over technologische innovatie ter bevordering van het mensendom of over liefdevolle waarden. De energiemarkt werd vrijgemaakt en het onderwijs hervormd, de mensen werden weggemaakt maar geen hemel werd bestormd. Het hout waaruit men pijlen maakt was ziek en oud, vermolmd. Zelfs die species waarvoor principes nog niet geheel waren ontvormd was onderhevig aan de kwalen van allopatrische speciatie en een moedwillig isolement. Zij ruilden de vleugels der vrijheid tegen MTV en crack en geld.

Hoewel het intrinsiek niemand kan verbazen werd de maan plotsklaps omgeven door een ring van

zilvergloed. De duisternis die nederdaalde over wei en stad en veld was als een wolk van mededogen, doder van de overmoed. De mensheid die verwaide, die eerst stierf voor ze werd geveld, kwam pijnlijk neer over de oude aarde en verdronk opnieuw in oud geweld. De soldaten die weer vielen werden zelfs niet meer geteld.

En zo kwam het dat op een morgen ook uiteindelijk nog de zon gestopt was met te schijnen. Niemand echter merkte dat, want iedereen die zelfs ook maar heel af en toe nog naar de hemel kijkt is nu al spoorloos aan het verdwijnen. Engelen, bastaards, zwijnen.

Bram langmans AKA
The Boy That Ate His Glasses

Seks met Dieren: een Terreinverkenning

Over Wetenschap & Religie

Religie, agnosticisme, atheïsme; het zijn weer brandend actuele thema's. Niet voor niets worden zij zo heftig bediscussieerd. Zij hebben een onmiddellijke impact op de politiek, het sociale leven en niet in laatste instantie op de medische praktijk. Vol bezorgdheid wordt er dan ook toegekeken hoe de religie in Amerika opnieuw en in volle kracht uit de grond rijst. Maar niet alleen in Amerika, neen: overal in de wereld. Wat we vandaag meemaken is wereldwijde beweging die het wetenschappelijke denken verlaat om elders antwoorden te zoeken. Door beschaafde mensen wordt dit fenomeen beschreven als een 'achteruitgang,' als een terugval in de onwetendheid, als barbarij. Of men dit werkelijk als een probleem beschouwt hangt natuurlijk af van zijn eigen positie. Ik, alleszins, maak me zorgen over hoe het met het atheïsme is gesteld. Vandaar deze tekst.

Zeggen dat deze hele beweging te wijten is aan dwaasheid, lost niets op. Wat ons hier moet interesseren, is juist een verklaring. Laat ons dus ergens beginnen, en wel met de volgende stelling: *het gaat slecht met het atheïsme...* Niet alleen wil ik daarmee zeggen dat er mondiaal gezien weinig mensen overtuigd atheïst zijn, maar ook –en vooral– dat het atheïsme inhoudelijk een crisis aan het beleven is. De reden daarvoor is dat atheïsme door zij die het aanhangen gemakkelijk met 'gezond verstand' wordt gelijkgeschakeld. Hiermee ontslagen zij zich van elke inspanning om zich dieper met de zaak te gaan bezighouden. Er wordt gedaan alsof het allemaal maar een kwestie is van in God te geloven of niet. In werkelijkheid zouden juist deze mensen volslagen weerloos staan wanneer –om maar iets te zeggen– Thomas Aquino uit zijn graf zou opstaan om hen tot het christendom te bekeren. Wanneer we namelijk naar diens godsbewijzen kijken, kunnen we moeilijk volhouden dat wat daar geschreven staat gewoon *bullshit* is. Het gaat om verdomd scherpzinnige redeneringen. En dat is precies wat de gemiddelde atheïst ontbreekt: redeneringen, motivaties. Hoeveel mensen kunnen de betekenis van pioniers als Galileï en Newton nog inschatten voor de westerse kosmologie? Heeft u ooit gehoord van een boek, getiteld 'Système de la Nature'? Dat is het belangrijkste en invloedrijkste atheïstische manifest dat ooit in Europa het licht heeft gezien! (en is geschreven door de Franse filosoof D'Holbach) Ik vind dat een atheïst het een gelovige niet te gemakkelijk mag maken, net zoals een gelovige het een atheïst niet te gemakkelijk mag maken. Het moet plezant blijven!

Beschouw de volgende dialoog:

A: Geloof jij in God?

B: Neen.

A: Waarom niet?

B: Omdat die niet bestaat!

A: Dus jij gelooft alleen maar in dingen die echt bestaan?

B: ...Euh.

A: Want dat komt namelijk op hetzelfde neer als te zeggen dat je slechts in die dingen gelooft waarin je echt gelooft.

Gesprekspartner B is een voorbeeld van een *geblaseerde* niet-gelovige. Door zijn argumentatie te problematiseren, wil ik u duidelijk maken dat het discussiëren over het bestaan of niet-bestaan van God totaal naast de kwestie is. Theoretisch gezien is God slechts *het topje van de ijsberg*.

Vooraleer ons te concentreren op de massa die onder water gedijdt, wil ik iets ter sprake brengen dat aansluit op onze eerste stelling (=de inhoudelijke crisis van het atheïsme). Ergens in haar boek 'Een Geschiedenis Van God,' doet Karen Armstrong de uitspraak dat de mens van meet af aan het gevoel heeft dat er iets mis is met zijn bestaan. Dit uitgangspunt laat ons toe religie, maar ook wetenschap, als existentiële fenomenen te beschouwen. Het zijn reacties op bestaansproblemen en in die hoedanigheid zijn wetenschap en religie met elkaar vergelijkbaar. Het zijn cultuursystemen. Maar wat voor de religieuze systemen geldt, geldt ook voor de wetenschappelijke: ze lijden aan inconsistenties, contradicties, anomalieën. In de wijsbegeerte van de twintigste eeuw vinden we dit inzicht terug in de stelling dat kennis intrinsiek onvolledig is. Deze onvolledigheid zet de systemen in beweging, bewegingen op weg naar nieuwe configuraties van onvolledigheid. Deze onvolledigheid kan ook

sociaal gedefinieerd worden en is evident in het verschijnsel dat wetenschappers het altijd oneens zullen blijven over fundamentele uitgangspunten, net zoals de theologie nooit helemaal stilvalt in haar interpretatieproblemen van heilige teksten.

In de zeventiende en achttiende eeuw is de wetenschap een strijdwapen van het atheïsme geworden. (niet alle, zelfs niet de meeste, wetenschappers waren daarentegen atheïsten) Dit wil zeggen dat vele theoretische problemen van het atheïsme, tot en met vandaag, verwijzen naar

theoretische problemen binnen de verhalen van de wetenschap. We zouden ons het volgende kunnen afvragen: hoe is het mogelijk dat mensen die hun diploma van het middelbaar onderwijs halen, wat meestal verondersteld dat zij wetenschappelijke vakken hebben gekregen –zij hebben dus ook over Darwin geleerd– dat sommige van die mensen doorheen hun ganse schoolcarrière rotsvaste gelovigen blijven, of op zijn minst blijven dwepen met één of andere vorm van geloof. Het is niet mijn bedoeling mensen te shockeren: de vraag is opzettelijk karikaturaal geformuleerd (ik speel het spelletje mee volgens de gangbare tegenstellingen). De volgende these die ik wens te verdedigen is dat de verhalen van de wetenschap al geruime tijd leiden onder hun anomalieën, maar dat zij nooit aan het licht kwamen zolang het wetenschappelijk *voortgangdenken* hoogtij vierde. Voortgang dient hier begrepen als een lineair proces dat van barbarij tot beschaving voert. Op zich is dit voortgangdenken in de geïndustrialiseerde landen nog levend en wel, alleen speelt de wetenschap daarin niet langer een onduidelijk positieve rol. Hiroshima, de koude oorlog, de ecologische crisis en de onpopulariteit van genetische manipulatie hebben een wending in het denken teweeggebracht, zodanig dat wetenschap voor het eerst sinds lang opnieuw geassocieerd kon worden met onheil.

De context vraagt om een verduidelijking van wat ik bedoel met 'de verhalen van de wetenschap'. We zeiden dat wetenschap met religie vergelijkbaar is in zijn hoedanigheid van cultuursysteem dat in eerste instantie existentieel moet worden opgevat. Met verhalen van de wetenschap bedoel ik dan die verhalen die er existentieel toe doen: het ontstaan van de kosmos, van de wereld; het ontstaan van de mens en wat wij met dieren al dan niet gemeenschappelijk hebben, etc... Kortom, die zaken waar de religies ook over spreken.

In discussies tussen gelovigen en niet gelovigen is er de laatste jaren een argument dat weer enorm populair is geworden: het argument van het 'ontwerp' (*argument of design*). Mijn leraar godsdienst maakte er vroeger zelfs een keer gebruik van (en onlangs een protestant die mij op het Perron spontaan daarover aansprak). Dit argument verloopt ongeveer als volgt: als je naar de natuur kijkt, dan is het toch duidelijk dat vele dingen (vogels, mensen, bomen...) veel te ingenieus in elkaar zitten om vanzelf te zijn ontstaan. Het is duidelijk dat die zaken door iets of iemand zijn *ontworpen*. Eerst en vooral: dit is geen stomme redenering. Omdat een inhoudelijke weerlegging van dit argument een grondige kennis

en uiteenzetting van de evolutionaire biologie (voor geïnteresseerden: raadplege de tekst *complexiteit en evolutie* van Francis Heylighen die op het net te vinden is) veronderstelt, zullen we er niet verder op ingaan. Waar het om gaat is dat de populariteit van dit argument moet worden verklaard. Tegelijkertijd moeten we verklaren waarom de tegenargumenten zo weinig effect schijnen te hebben. Nu zou het wel eens werkelijk interessant kunnen worden... Wat ik verder aan het licht hoop te brengen is een fatale anomalie

binnen het wetenschappelijke cultuursysteem.

De anomalie waarover ik spreek, betreft die van de taal. Vanuit wetenschappelijk standpunt wordt er op de middelbare scholen, maar ook in de populaire kenniscultuur, bitter weinig aandacht aan dit fenomeen besteed. Wanneer dat wel gebeurt, wordt hierdoor de crisis slechts bevestigd. Veelal wordt de taal *geïnstrumentaliseerd* ten opzichte van het denken: dankzij de taal kunnen we onze gedachten aan elkaar overbrengen, *gedachten die we zonder taal ook wel zouden kunnen denken*. In de psychologie is deze teneur nog zeer sterk aanwezig. Dat is alles behalve toevallig: in het woord psychologie vinden we het woord psychè terug, hetgeen *ziel* betekent. De psychologie (wetenschap van de ziel) is inderdaad een christelijk product en is ontstaan aan de theologisch georiënteerde universiteiten van de late middeleeuwen. Omwille van haar ontstaansgeschiedenis mogen we van de psychologie dan ook geen degelijke conceptualisering van de taal verwachten. De reden daarvoor is dat in het christendom –eigenlijk in de drie monotheïstische religies– de taal in het geheel onproblematisch is. Bij de schepping bediend God zich immers van woorden. De woorden zijn ofwel onbelangrijk, ofwel moeten ze in het geheel niet worden verklaard omdat ze niemand zijn opgevallen. (Deze blinde vlek behoort tot de fundamentele van de psychologie. Denk maar aan populair boek als 'Het Taalinstinct' van de taalpsycholoog Steven Pinker. Lees de eerste hoofdstukken ervan en u zal begrijpen wat ik bedoel. Zie ook zijn 'Hoe De Menselijke Geest Werkt.') God bezit een taal en wij zijn de kinderen van God, dus is het nogal wies dat wij ook kunnen praten. Dat behoort geen verdere uitleg. Filosofisch gezien betekent dat het volgende: de taal gaat *vooraf* aan de mens, de wereld, de kosmos. De mogelijkheid van een wereld waarin de woorden zowel in klank als in denken volledig afwezig zijn, komt bij de religie nooit op. *De taal gaat voor haar dus vooraf aan alles wat bestaat*. Filosofen verstaan hieronder dat *het denken* voorafgaat aan alles wat bestaat. Dat is precies hetgeen in de wetenschappen vandaag niet evident is: dat taal en denken zomaar met elkaar kunnen worden ingewisseld. Deze gelijkgeschakeling is niet louter terminologisch, ze berust niet louter op een sociale afspraak, ze komt daarentegen voort uit het inzicht dat denken zonder taal volstrekt onmogelijk is. De fout bestaat erin taal op te vatten als gesproken en geschreven taal, dus als woorden en zinnen. Zo zou de taal geen kwalitatieve invloed hebben op het denken, alleen een kwantitatieve: hoe meer woorden ik ken, hoe *meer* ik kan denken.

Filosofen zien taal daarentegen symbolisch. Woorden zijn dan altijd symbolen, maar symbolen niet altijd woorden. De symbolen op hun beurt zijn geen omhulsels van het denken, de kleren, zo men wil. Integendeel, zij zijn het lichaam, het vlees van het denken zelf. Denken is altijd symbolisch denken en het denken gaat niet vooraf aan het symbool. De aandachtige lezer zal merken dat ik nu in feite symbolen en taal aan elkaar heb gelijkgeschakeld. Ook hier bestaat een goeie reden voor en is het geen louter terminologische kwestie. Door een kind woorden te leren, dus door het symbolen aan te reiken, wordt het kind *een denken* aangeleerd. Dit wil zeggen dat een kind reeds over rudimentaire symbolen moet beschikken, dit wil zeggen over een rudimentair denken, dat niet vocaal kan worden weergegeven en dat dus onvertaalbaar is. Zonder dit aangeleerd krijgen van symbolen zou het kind zelf ook wel doorheen zijn of haar ervaring tot meer gedifferentieerde symbolen komen, dus tot meer gedifferentieerd denken, maar dat zou er heel anders uitzien dan in het eerste geval en we zouden dat kind waarschijnlijk niet kunnen *begrijpen*. Het is dus vanuit dit inzicht van de gigantische invloed van de taal op het denken dat filosofen ervoor geopteerd hebben ze zonder meer aan elkaar gelijk te schakelen. Woorden zijn dan nog slechts een marginaal geval van taal. Dankzij deze uitbreiding kunnen we een laatste, maar de belangrijkste, formulering geven aan onze vertreklijn: voor de religie gaat het *symbool vooraf aan alles wat bestaat*. Nu, beste lezer, staan we ergens. Want wat we nu bereikt hebben, is het impliciete uitgangspunt van elke religie. Het is bijvoorbeeld gemakkelijk om in te zien dat het reeds genoemde argument van het 'ontwerp' (dat het bestaan van een goddelijke kracht wil aantonen) ook van deze stelling uitgaat. Iemand die niet gelooft dat het symbool aan alles voorafgaat, is bijna verplicht in een andere richting te zoeken voor een verklaring voor de vernuftigheid van de natuur.

Het alternatief bestaat erin het symbool te zien als *ontstaan* uit een wereld die eraan voorafging. Voor de wetenschappen is dit een kanjer van een probleem. Want hoe moeten we ons dat -in hemelsnaam!- voorstellen? Wellicht moeten we op deze vraag ook geen antwoord verwachten. Tegelijkertijd mogen we dit probleem niet marginaliseren, zoals dat in de wetenschappen wel eens gedaan wordt, terwijl de psychologie zich die vraag niet eens stelt (en als ze het al wel doet, dan op de compleet verkeerde manier die haar zo eigen is). Alleszins mogen we de houding niet opgeven om het symbool te zien als iets wat op een gegeven moment moet zijn ontstaan. Vanuit een materialistische (=materie ligt aan de basis van de werkelijkheid) opvatting van de kosmos, zijn we daar zelfs toe gedwongen.

Het is ons nu duidelijk geworden dat religie en (het filosofisch) atheïsme met elkaar kunnen worden vergeleken op basis van de causale volgorde die ze elk geven aan de begrippen symbool en materie. Hoe deze begrippen samen gedacht moeten worden, is een stokoud filosofisch probleem waarop we niet verder kunnen ingaan. Van belang is de weg die we hebben afgelegd om tot een kritiek van de religie te komen. In het begin zagen we dat het spreken over God slechts het topje van de ijsberg voorstelt. Voorgaande uitleg over de taal geeft ons nu een aanwijzing over wat er zich onder water kan bevinden. Het zijn twee factoren: enerzijds het *mensbeeld*, anderzijds een *natuurfilosofie*, waarin de mens zijn plaats krijgt. In het mensbeeld staat de vraag centraal omtrent de voorrang van het lichaam (de materie) op de geest (het symbool) of omgekeerd. Deze vraag kan slechts worden behandeld aan de hand van een conceptualisering van het denken (bijvoorbeeld: wat is het aandeel van ons lichaam in het denken? En dat van woorden? Maar ook: *waardoor* denken wij?), iets wat vandaag de dag taboe is. Het is allemaal veel te metafysisch en speculatief!. Maar dat is nu precies mijn punt wanneer ik spreek over een fatale anomalie binnen de verhalen van de wetenschap. Zij doen namelijk alsof zij het probleem van het denken afdoende hebben opgelost. "Denken is informatieverwerking en intelligentie is het kunnen maken van betrouwbare voorspellingen," zo lezen we bij Steven Pinker. Het verstand wordt dus gezien als een organische computer. Lijnrecht daartegenover kunnen we de volgende idee plaatsen: *het denken is iets wat met geen enkel*

Seks met Dieren: een Terreinverkenning

Over Wetenschap & Religie

fenomeen in de werkelijkheid kan worden vergeleken. Het denken is niet herleidbaar tot iets anders. Omwille van deze onherleidbaarheid zijn we aangewezen op metaforen. In de vroegste filosofie werd het denken dan eens met vuur, dan weer met lucht vergeleken. Men was toen nog op zoek naar een *eerste vatten* van het denken en haalden zijn inspiratie voornamelijk uit de natuur. Later zou zich een verschuiving van de inspiratiebron voordoen naar de technologie, die tot vandaag de metaforen over het denken blijft bepalen.

Uit het verhaal dat ik u voorleg mag duidelijk zijn dat mensen in het geheel niet over een *vooraf gegeven notie* beschikken van wat denken is. We onthouden het volgende: het heeft geen zin om, in geloofskwesties, over God te discussiëren. Het gaat om het mensbeeld, over de verhouding tussen lichaam en geest. Zo wordt het pas mogelijk over de ziel te denken als iets wat onsterfelijk is, wanneer we als uitgangspunt nemen dat het symbool aan de materie voorafgaat, zodat de materie van het symbool *afhankelijk* kan zijn. (In zijn 'Système de la Nature' heeft D'Holbach op zeer ingenieuze wijze deze afhankelijkheidsrelatie op zijn kop gezet. Hij doet dat aan de hand van wat de mensen zich voorstellen bij hun ziel, wanneer die, na hun dood, onafhankelijk van het lichaam zal blijven voortbestaan. We stellen ons die ziel zo voor dat hij nog zal kunnen *zien* en *horen*, dus dat die ziel nog toeschouwer zal kunnen blijven van de wereld. Daarbij wordt iets belangrijks over het hoofd gezien. Wanneer je van een levende mens de ogen doorboort, dan wordt die namelijk blind. Wanneer je van een levende mens de trommelvliezen doorboort, dan wordt die doof. Op die manier wordt het duidelijk dat ons bewustzijn, ons vermogen om toeschouwer van een wereld te zijn, volledig afhankelijk is van de zintuigen, *die materieel zijn*. Materie gaat dus vooraf aan bewustzijn.)

De tweede weg die we moeten inslaan om ons beeld te vervolledigen, is die van de natuurfilosofie. Een belangrijke reden waarom het argument van het ontwerp opnieuw populair is geworden, heeft te maken met een misvatting omtrent wat nu eigenlijk cruciaal was aan de evolutietheorie van Darwin. Hij zou hebben aangetoond dat mensen van de aap afstammen en dat zou de religieuze doctrines en de metafysische traditie hebben ondermijnd. In werkelijkheid bestond deze opvatting al langer bij sommige van Darwins tijdgenoten. Het evolutiedenken bestond reeds, maar dan vanuit een natuurtheologisch perspectief. Om te begrijpen wat komen zal, moeten we de context enigszins toelichten. De meeste wetenschappers in Engeland, zoniet alle, waren natuurtheologisch geïnteresseerd. We spreken over biologen,

demografen, geologen, economen, enzovoort. De wetmatigheden die zij in de natuur onderzochten, waren veelal attributen van de goddelijke *voorzienigheid*. De leer van de voorzienigheid, die nog steeds deel uitmaakt van de christelijke doctrine, betekent het volgende: de wereld en alles wat zich daarin bevindt is door God geschapen voor de mens. De wereld is zo gemaakt dat de mens daarin gelukkig zou kunnen worden. In het Engeland van de negentiende eeuw hield quasi elke wetenschapper een Victoriaanse natuurvisie op na, een natuur die door een goddelijke *Logos* (=Woord) geordend is en waarvan de schoonheid tot doel heeft de mensen te behagen. Deze schoonheid en intrinsieke goedaardigheid van de natuur moest dus weerspiegeld worden in elke wetenschappelijke theorie. Het is dan ook niet verwonderlijk dat er na de publicatie van *On The Origin Of Species* weinig weerstand bestond tegen het evolutionisme en het algemene evolutionaire parcours van de soorten dat daarin werd beschreven. Het voldeed aan de algemene esthetische eisen. *Het principe van natuurlijke selectie daarentegen, datgene waar het Darwin feitelijk om te doen was, werd algemeen verworpen*. Want wat betekent natuurlijke selectie? Het betekent dat de natuur *niet* zo welwillend staat ten opzichte van de menselijke soort, die uiteraard een onderdeel van het evolutieproces uitmaakt. Doorheen de geschiedenis van de soorten is de natuur *blind en moordend* te werk gegaan, zo leert ons Darwin. De natuur waarover hij spreekt, is niet langer die bevallige Moeder Aarde, maar juist een *kerkhof van het leven*. De natuur is lelijk en debiel geworden, want zij is niet langer in ons geluk geïnteresseerd.

Als we dit natuurbeeld in het achterhoofd houden, wordt het mogelijk te zien wat er in ons denken over de natuur ontbreekt, zodanig dat de monotheïstische religies opnieuw opgang kunnen maken. En dit *onvolledige* denken over de natuur is niet louter een zaak van de populaire mediacultuur, maar ook van de exacte wetenschappen zelf.

In onze voorstelling bestaan vijf verschillende natuurbeelden. Elk van deze beelden stemt overeen met één van de vijf manieren waarop wij de natuur benaderen. 1) We benaderen de natuur economisch: dan is zij een voorraad. 2) We benaderen de natuur wetenschappelijk: dan is zij ons studieobject. 3) Soms ook als een arts: dan is de natuur onze patiënt. 4) We benaderen de natuur als een esthetisch object: dan is zij een kunstwerk. 5) En ten slotte benaderen we de natuur met liefde: dan is de natuur onze vriend.

Voor 1, 2 en 3 geldt dat wij de natuur *technisch* benaderen. Dat wil zeggen: beheerst, afstandelijk en met een duidelijk doel voor ogen. We worden niet door de natuur aangedaan dankzij de *hiërarchische positie* die we dan ten opzichte van

haar innemen. Voor 4 geldt evenwel niet de technische benadering, maar wel de *afstandelijkheid*. Dat kan op het eerste zicht minder vanzelfsprekend lijken, dus zal ik dit verder toelichten. Wanneer we bewonderend naar de natuur toestappen, is deze bewondering doorgaans *visueel*. We spreken van 'landschappen', van onze 'omgeving' en van 'mooie' dingen. Het fenomeen waarbij de natuur langs de televisie bij ons op bezoek komt, is daarvoor een verdere aanwijzing. (Merk op dat deze beelden *geselecteerde fragmenten* zijn. Het is een geconstrueerde natuur.) We zien de natuur alsmaar vaker door 'vensters' allerhande. Daarin ligt de afstandelijkheid. Voor 5) schijnt op het eerste zicht geen van beiden op te gaan, noch de technische, noch de afstandelijke houding. Maar wie een beetje nadenkt ziet onmiddellijk dat zij er wel aan *voorafgaan* en de liefde tot de natuur zelfs mogelijk maken. Immers, zijn de dieren waarvan wij houden geen *getemde* dieren? Is de natuur waarin wij ons begeven niet vooraf ontruimd van alle mogelijke gevaren? Technologie maakt liefde tot de natuur mogelijk, maar *ze vervreemd* tegelijkertijd. Waarvan vervreemd zij ons dan wel? Dat zal ik u uitleggen aan de hand van een voorbeeld... Met kerstmis zijn we blij wanneer het sneeuwt. Wanneer het veel gesneeuwd heeft, biedt de stad immers een mooie *aanblik*. De natuur is dan een schouwspel dat wij ofwel met dikke kleren ingepakt, ofwel vanuit een verwarmde ruimte door het venster, gadeslaan. Het is voor ons heel nuttig om ons de natuur op die manier voor te stellen, want dan hebben we er iets aan. Problemen stellen zich echter voor diegene die niet over een verwarmde ruimte beschikt, noch over kennissen die daarover beschikken en die gedwongen is op straat te leven. Deze persoon zat niet bepaald zitten *wachten* op sneeuw, want zij zal *sterven* in de sneeuw. Het is een andere natuur waar deze persoon mee te maken heeft: *de vernielende natuur*. Zij heeft met een schouwspel niets meer te maken.

Waarin ligt nu de vervreemding en wat moeten we daaronder verstaan? Ten eerste houdt vervreemding in dat we iets vreemd zijn gaan vinden wat ons voordien eigen, bekend was. Iets wat ons in feite nog steeds toebehoort. Vervreemding betekent dan *vergetelheid*. Met betrekking tot de natuur en ons voorbeeld van de sneeuw, wil dit het volgende zeggen: we zijn vergeten *waarom* we een onderdeel van de natuur zijn. Zijn we onderdeel van de natuur omdat we mooi zijn zoals de natuur? Of omdat we materieel zijn zoals de natuur? Omdat we ons voortplanten zoals andere soorten van de natuur, of omdat we egoïstisch zijn? Maar misschien moeten we ons er juist rekenschap van kunnen geven dat we onderdeel zijn van de natuur omdat we vroeg of laat *kapot gaan*, zoals alles in de natuur... Het gaat er natuurlijk niet om dat hiermee alles gezegd

is over wat we met de natuur gemeen hebben, of beter gezegd: hoe de natuur zich in ons manifesteert; maar wel dat we dit aspect, namelijk dat de natuur *ook* vernieling is, volledig uit het oog zijn verloren.

Traditioneel ontleent de natuur haar waardigheid aan haar gewelddadigheid en onbeheersbaarheid. Door aan de hand van de technologie een enclave in de natuur uit te bouwen en door deze alsmaar uit te breiden, zijn we een bepaalde ervaring van de natuur volledig kwijtgeraakt. En door de marginalisering van deze ervaring –die van het onverbidde natuurgeweld-, zijn we de natuur in haar geheel gaan vergeten. De natuur stemt ons niet langer tot eerbied. Een belangrijk gevolg van deze arrogantie, is dat we de dood niet langer zinvol kunnen interpreteren. In plaats van de natuur in de cultuur te denken, wordt de dood iets onnatuurlijks.

Hiermee zijn de thema's aangehaald waaraan de wetenschap doorgaans voorbijgaat en waaruit de religies vandaag hun kracht putten. De *aard* van het denken, de *aard* van de taal en de *aard* van de natuur. Zij blijven ook in het onderwijs volkomen onbesproken. Dat deze thema's bij uitstek metafysisch of ideologisch geladen zijn, maakt het voor de religies des te gemakkelijker. De wetenschap wil immers waardevrij blijven! Wanneer al een wetenschapper zich in de discussie waagt –zoals Daniel Dennet, die eerder een filosoof is, of Richard Dawkins- slaan zij de bal volledig mis. Meestal beginnen ze dan de evolutietheorie uit te leggen en misverstanden daarin op te helderen, alsof dat ook maar enigszins ter zake doet.

We zouden de wetenschappen in twee categorieën kunnen onderbrengen: *de platonische of christelijke wetenschappen*, zoals de psychologie, de fysica, de biologie, de geschiedenis, de economie en de kosmologie; en anderzijds *de ketterse wetenschappen* zoals de sociologie, de antropologie en de taalwetenschap. De psychoanalyse tenslotte, bevindt zich ergens tussen beide. In eerste instantie berust het onderscheid tussen de twee op wat zijn onder taal en symbolen verstaan. Verder, op wat zij onder de natuur verstaan en de plaats van de mens daarin. Zo wordt het gemakkelijk om de populariteit van de eerste groep te verklaren, in tegenstelling tot de tweede, in de brede cultuur. Het heeft niets met hun vermeende exactheid of de superioriteit van hun methodes te maken, maar met het stomme feit dat ze beter bij onze traditionele denkwijzen aansluiten. Wat zijn onze traditionele denkwijzen dan wel? Indien u het antwoord zelf nog niet heeft geraden, lees dan de bijbel, de Koran of Augustinus.

Gabriël Zamora Moreno

Als de haan 's nachts lustig kraait wordt zijn bekje toegenaaid

Het was vroeg in de ochtend en heel de straat was versierd met slingers.

De Burgemeester van het dorp liep statig langs de lange, dode kanalen. Lijken drijven daar nog steeds voorbij. Mensen die zich hebben kapot gefeest. Elke keer weer een duizendtal meer.

José hield hem staande. José was niet zijn echte naam, maar wat deed dat er nu nog toe. Ze kenden mekaar immers al zo lang. Het gesprek, zoals dat tussen de beide heren verliep, kon slechts gehoord worden door hen die reeds lang geluisterd hebben naar gekkentaal. Mensen met gezond verstand (zoals dat nu heet, maar dan niet meer, of toen nog niet) zouden er zoiets van kunnen maken:

José: "Vanwaar al die slingers, meneer de kruidenier, vanwaar al die drukte?"

De Burgemeester: "Maar José toch, het is hier muistil op straat! Iedereen slaapt nog! Wij twee alleen dwalen hier rond in deze godvergeten straten!"

José: "Geen reden om u zo op te winden frater, al geef ik toe dat mijn opmerkzaamheid te wensen nalaat."

DB: "Ach het is niet erg, José, ik voel me wat melancholisch vandaag, of misschien bedoel ik poëtisch? Wat doet het er toe, alles is kak!"

José: "Maar bakker toch, wees niet zo bedroefd tijdens zulke mooie festiviteiten! U heeft trouwens nog steeds mijn vraag niet helemaal beantwoord!"

DB: "Ach lazer toch op met jullie vragen! Alleen maar omdat ik burgemeester ben zou ik altijd maar jullie vragen moeten beantwoorden! Wel ik heb er schoon genoeg van! Trek allemaal jullie plan maar!"

De Burgemeester liep nu kwaad weg. José stond moederziel alleen op het marktplein. Hij keek even vertwijfeld om zich heen. Toen zag hij de Boma. Hij was niet zeker of de Boma zijn eigen oma was maar toch vroeg hij op goed geluk af: "Zeg Boma, vanwaar al die slingers?"

De Boma: "Maar manneke toch, weet ge dat dan niet meer? Het was gisteren feest omdat de wereld gered is!"

José: "Hoezo? Was de wereld dan niet al vorige week gered?"

DB: "Nee manneke. Gisteren..., gisteren...!"
José: "U moet mij mijn argwaan vergeven maar ik zou gezworen hebben dat vorige week..."

DB: "Zeg José, ge moet nu niet lastig worden hee..."

José: "IK BEN JOSÈ HELEMAAL NIET!!!!!"

DB: "EN IK BEN UW BOMA HELEMAAL NIET!!!!!"

José liep nu kwaad weg. Ouwe trut! Wat dacht ze wel!

Toen hij bij de kaai kwam, was hij alweer helemaal vergeten waarom hij kwaad was. Toen herinnerde hij het zich weer. Hij zich het weer. Zij hich wet heer. Weetikveel, hij zag ergens een baby staan. Hij liep naar de Baby toe en sprak: "Zeg Burgemeester, is het waar dat men gisteren de wereld heeft gered?"

De Baby: "Maar neen, beste man. Vandaag! Ja, vandaag wordt de wereld gered! Op dit moment is men hard aan het werk om de wereld te redden en weldra zal een boodschapper ons komen melden dat de wereld gered is!"

José: "Maar, vanwaar dan al die slingers?"

DB: "Dat spreekt toch voor zich, beste man, die slingers hangen er omdat wij zo meteen zullen gaan feesten want DAN IS DE WERELD GERED!"

José: "Maar toch zou ik gezworen hebben dat

vorige week...of misschien was 't vorige maand...?"

DB: "Vandaag, beste man, vandaag..."

Plotseling komt er iemand door de straten gerend. De weinige kleren die aan zijn lijf hangen, zijn compleet verscheurd. Hij houdt zijn armen hoog in de lucht en met een woeste uitdrukking op zijn gezicht brult hij constant: "DE WERELD IS GERED! DE WERELD IS GERED! DE WERELD IS GERED! DE..."

De Baby: "Zie je wel, vandaag..."

En zo werd het een fantastisch feest dat door bleef gaan tot in de vroege uurtjes. Iedereen feestte op een waanzinnige, desastreuze manier. José speelde met de baby, kustte met de boma en danste met de burgemeester. Iedereen viel in een harde, harde slaap.

Het was vroeg in de ochtend en heel de straat was versierd met slingers.

Rob Werkers, donderdag 29 september 2005, 21u52

Ideologiekritiek: Monkie Returns

De dag dat het zonlicht niet meer scheen

Wat voorafging: Toen John Earl Gray op 13 april 2002 werd vrijgelaten uit de 'Henry Young Penitentiary Institution' scheen het leven hem toe te lachen. Hij zakte dan ook op zijn knieën en sprak vol goeie moed tot de zon over zijn voornemens om vanaf nuhet extreme genot van de herwonnen vrijheid zo intens mogelijk te blijven smaken. De zon echter, zij lachte; en smalend liet ze zich uit over de menselijke goedgegelovigheid en hun hang naar meer produkten. Al snel kregen de twee dan ook ruzie, en zoals dat gaat in het leven scheidden ook hun wegen zich in conflicteerende directies. John ging vervolgens terug naar zijn geboortestad, alwaar hij ontdekt dat ook de wereld niet heeft stilgestaan tijdens zijn vijftienvintjarige verblijf in de gevangenis. Alles draait nu om vrijheid in zakformaat, te verkrijgen tegen standardprijzen. John ontdekt echter al snel dat deze ICT-technologieën zijn drang naar absolute vrijheid niet kunnen bevredigen. Hij gaat dan maar op zoek naar de huiselijke warmte van zijn eigen nest. Daar aangekomen moet hij vaststellen dat zijn vrouw hem in de tussentijd heeft vervangen door één of ander derderangs-burgermannetje. John vermant zich en besluit zijn leven dan maar zelf in handen te nemen: hij slikt zijn criminele beroepstrots door en stapt het eerste beste interimkantoor binnen op zoek naar werk. Daar blijkt echter dat wie geen woonst heeft ook niet zomaar werk kan krijgen. Na een afmattend gevecht tegen de administratieve bureaucratie slaagt John er in de nodige formulieren in de wacht te slepen. Daarmee vindt hij een voorlopig onderdak in het crisis-opvangcentrum. Doch daar begint de ellende pas echt. Wanneer John begint aan zijn wanhopige zoektocht naar werk, ondervint hij namelijk reeds snel wat het is om gediscrimineerd te worden: zijn gevangenisverleden blijft hem achtervolgen als een schaduw die zich zelfs nog vertwijfeld aftekent tegen het duister van de diepe zwarte nacht. Maar John laat de moed niet zakken. Na veel gezwoeg en vernederingen vindt hij dan toch werk als metser-diender. Lang blijft hij aan de basis van het sociale werkverkeer; maar na lang volhouden en hard werken maakt John eindelijk carrière: hij wordt een volwaardig meester-metsers. John's leven tussen de 'happy few' bevat hem goed: op persoonlijke aanvraag wordt John dé man voor het uitbouwen van een heel nieuw stadscomplex dat moet dienen om gigantische bedragen wit te wassen; en vanaf dat moment is John's leven gevuld met hallucinante hoeveelheden champagne, klassehoeren en het Colombiaanse witte goud. Met een nooit geziene ijver gaat John aan het werk. Er wordt een gigantisch labyrint van funderingsgleuven gegraven en men begint met het gieten van de fundamente. Door de enorme omvang van het complex breekt echter de grote cement-crisis uit! John zal zijn fundamente nooit meer afkrijgen! Hij wil dit natuurlijk niet aanvaarden en trekt dan ook de woestijn in om cement te gaan zoeken op de zwarte markt. Onderweg ontmoet hij daar plots Sundri, en deze neemt John in de leer. Hij vertelt hem over de wereld van het gespuis, over de verderfelijke hang naar zekerheid die de middelmenzen teistert en over de afkeer van het leven. Sundri spreekt ook over de menselijke hoogmoed en haar ongegronde angsten, haar vergeten capaciteiten en haar hang naar nieuwigheid, naar bloot en naar sensatie. Vervolgens bekeert Sundri John tot De Karakol en stelt zich voor als diens vertegenwoordiger op aarde. Hij preekt daarbij de schoonheid van het slapen en het nietsdoen, het passieve pijnlijk leiden...

De lucht hing bedompt in het duistere lokaal. De lange kaarsen die nu reeds maanden hadden gebrand waren stompjes geworden die meer rook dan vuur, meer twijfel nog dan warmte doorheen de kamer straalden. Sundri verhef een hypnotiserende stem die sprak: "Oh, John, you lucky bastard. Gij beseft nog waarlijk niet dat deze dag de schoonste uit uw leven zal zijn. Maar hoe kan het ook anders? Onwetend zijn zij die het ultieme geluk nog nooit hebben mogen proeven en verzegeld zijn hun ogen voor de wonderen der natuur. Maar vandaag zal dit allemaal tot een ver verleden worden, John. Vandaag zal het tiende inzicht, dat gij altijd al in uw gedragen hebt, zich eindelijk aan u ontluiten als een wondermooie bloem. Ja, openbloeien zult gij, en de wereld nog met u. Vandaag immers zal De Karakol zich via mij in uw mond verstrooien. Gij zocht zolang naar de ultieme vrijheid, zij zal zich nu opnieuw nog meer aan uw openbaren. Kijk naar deze cactus-zaad, zij draagt in zich de wonderlijke stof die reeds in vroeger, vroeger tijden de sjamaan en wonderman vol kracht en passie en verrukking stopten, die reeds lang geleden werd geroemd om haar bijdrage aan de wereld der wetenschappelijke inzichten en de kunst te kunnen leven, waar zelfs de medicijnman al velen mee wist te genezen; oh John, open uw mond en slik de heilige mescaline." Vervolgens bracht Sundri zijn linkerhand, die nog steeds de zaden droeg, zonder omwegen in John's benedenmaat en loste daar zijn inhoud. Sundri begon oude mantra's te zingen en sprak in vreemde talen. Hij nam de vorm aan van vierenzestig vrijzwevende vingerhoofdieren en de wanden werden manen. Toen dacht Sundri eraan dat hij zijn arm misschien wel eens uit John's ingewanden zou kunnen verwijderen. Deze laatste haalde opgelucht adem. Het volgende moment echter voelde John hoe de wereld zich weer in kolken trok en hoe hij daar als zaad in werd geworpen. De bedompte ruimte opende zich en desintegreerde in partikels kosmisch stof waardoor het sterrendak opstraalde. John keek om zich heen en de wereld was als van zachttaardige plastic. De mensen die rondom hem schenen te dansen droegen maskers en afbeeldingen van hun eigen en elkaars gezichten en wisselden van gelaat. De Karakol zwiepte medogenloos de realiteit tot splinters en vloeiende scherven. De massa verdronk zich in elkaar en vergat heel even om te sterven. Een glimlach vroor zich vast op John's gelaat. Wat kon de wereld hem toch plots als wonder nooit echt meer verrassen. Hij durfde zich nauwelijks de vraag nog maar te stellen. Sundri kwam toen weer voor hem opgerezen en straalde warme kleuren. John baadde zich in het licht van deze wonderlijke gestalte als in een warm modderbad. Vol verwondering en ontroering daalde hij op zijn knieën neder en maakte aanstalten om Sundri met lof te overladen.

Met een oorverdovende klap werd op dat moment echter de deur geopend en de ruimte implodeerde. "Sundri, kom hier want ik ga uwe smoel toemepen! Al veel te lang voedt gij u op het bloed van hersendode zombies die zich vastzuigen aan uw leren als een mossel aan een rotte plank. Ik word gezonden hier door hogerhand en ik kom u buitensjotten!" Monkie haalde zijn speld van achter zijn oorschelp te voorschijn, veranderde hem in een knots, en sloeg daarmee alvast een gat in de vloer dat gaapte als een kerker. John keek stilletjes naar het spektakel. Monkie wierp de enorme knots naar het altaar waar Sundri op stond. Het altaar brak in miljoenen splinters uiteen en op dat teken schoten de beiden met zo'n enorme kracht door het luchtruim omhoog dat er

vier enorme knallen klonken en de aarde vier tellen bleef daveren.

Hoog boven de wolken keken de tegenstanders elkaar strak in de ogen. Alsof ze verward waren in een verontwaardigd staarspel lieten ze om het meeste vuur en furie uit hun ogen spreken. Dit duurde zeventigduizend kwartieren. Beide strijders waren nu in trance en werden door de kleuren van hun energieveld langzamerhand witheet. Monkie bracht voorzichtig, tergend langzaam zijn hand naar zijn kop en krabde zich achter zijn oren. Sundri verloor hem geen moment uit het oog. Monkie trok één van zijn haren uit en bracht dit met zijn vinger naar zijn lippen. Toen hij tenslotte ook nog blies verdween het haartje op een wervel van de wind. In vrije vlucht veranderde het echter plotseling van gestalte en werd een jachtluipaard in het midden van haar sprong. Maar Sundri was snel en veranderde zich in een jager. Hij spande zijn boog maar voordat zijn pijl het roofdier kon raken had Monkie alweer een tweede haar in de wind geblazen. Deze viel naar beneden in de gestalte van een slechtvalk en ze onderschiep de pijl om hem pas weer te laten vallen in de handen van Monkie. "Is dit uw pijl Sundri?", vroeg hij, en liet een miniscul lachje wegrinniken. "Zijn het niet de dwazen die bij het nalen van de strijd reeds al hun pijlen verschieten of zijn het de lafaards die niet met het zwaard om durven gaan?" Sundri voelde zich gekwetst bij deze woorden en stormde nu blindelings-woedend op Monkie toe. Onderweg veranderde hij in vierentwintig kamikazes en schoot op Monkie toe. Deze werd echter een bomauto en een divisie van de veiligheidsdienst en schreeuwde: "Terroristen!". Het volgende moment verduisterden de hemelen als viel de nacht vandaag zonder gradaties en nuances. Sundri, die zich ondertussen tot achtenveertig had

verdubbeld, zag nu zich omringd door duizenden kleine apen die, getooid met een cynische monkie-kop, zwaar waren bewapend. Het traangas en de pepperspray, de magnetophosphene- en epilepsie-geweren waren niet geheel afwezig. Dikke witte walmen rook sluierden de hemel.

John wist ondertussen niet helemaal goed wat er nu precies gebeurde. Hij zag wel flitsen fluostift en sporen aan de hemel, maar hij wist nu dat de structuur van de gepercipieerde werkelijkheid oorspronkelijk samenvalt met het meta-niveau van talige communicatie en twijfelde dan ook aan de eigen invloed op het wonder der aanschouwing. Hij voelde wel dat het alles te maken moest hebben met zijn vroege levensjaren en het premature drankmisbruik van zijn alcohol-verslaafde moeder; maar telkens hij zijn gedachten weer wou centreren rond deze interstellare constellatie van toevallige samenloop, scheen het licht hem te ontglippen. De woorden vloeden als vanzelf doorheen zijn keelgat, maar stierven op zijn lippen. Hij voelde hoe de eigen gedachten door een slang werden gedragen en hoe deze aanwezigheid zich manifesteerde in drieënveertig kleuren. Hij zag gensters en vonken dwarrelen uit de hogere atmosferen.

Sundri was ondertussen bijna tot het besef gekomen dat zijn krachten het begaven. Monkie bleek onvermoeibaar en wreedaardig en genoot duidelijk van het spel. Sundri dacht een laatste kans op redding te zien in het verschalken van zijn vijand. Hij dacht aan vluchten en aan onderduiken en aan een nieuw leven als machinist. Monkie echter, die de wetenschap der frequenties als geen ander wist te benutten, doorzag deze snode plannen en sprak toen Sundri toe: "Ach Sundri, gij weet nu al dat gij het

onderspit zult delven, maar gij zijt laf en wil hier weg. Maar vertel mij, hoe zult gij nu uw eigen in de ogen kunnen kijken wanneer gij weet dat gij wegliep zonder ook maar het minste greintje respect voor jezelf te behouden. Dat is nu wat er altijd al heeft geschied aan u zie: zelfrespect en eigenwaarde. Ge hoeft u echter nergens om te schamen. Sterk ben ik, geboren uit de rotsen en de wind. Wreedaardig ben ik, kind van sluwe listen en de gangsters welgezind. Moedig ben ik, en ook knap en mooi en slim. Hoe zout gij toch van mij de strijd nog kunnen winnen? Geef toch gewoon toe en slik u trots nu maar eens in. Ik was ooit zelf zoals u, pragmatisch, bedrieglijk, en dom; een preker voor de weinigen en de massa, een spreker vol wondermooie woorden: schoon langs buiten, vanbinnen hol. Maar ik werd gestraft en opgesloten en gezuiverd werd mijn vel. Ik reisde door vele verre landen en deed veel schoons, ik deed veel wel. Wie mij gekend heeft in mijn eerste duizend jaren had het nooit van mij gedacht, maar ik werd gezuiverd en geprezen en kreeg van de Buddha zelf mijn vele macht. Ik werd benoemd tot 'Buddha die overwint in de strijd' en ik heb sindsdien oh zo ontelbaar vele eikels zoals u koud afgeslacht. Doe dus gewoon maar geen moeite want zie eens hier: ge voelt mijn staf." Op dat ogenblik werd Sundri uiteengeknald in duizend kleine stukjes, waarna hij zelve het nog begaf. Monkie sprak vervolgens tot John: "Hé, gij daar, geef mij water, want ik heb dorst en ben bekap!"

Nadat Monkie zijn dorst uitvoerig had geleest, rekte hij zich eens goed uit en ging toen voor John's gezicht staan. Deze voelde zich duidelijk niet helemaal op zijn gemak. Sundri was natuurlijk nergens meer te bespeuren. Monkie legde voorzichtig een hand op John's schouder en sprak: "Ach John, gij dacht dat gij de vrijheid nog kon krijgen! Ge wilt niet weten hoe veel ik er zoals u al heb gezien! Maar genoeg daarover. Grijp u goed vast aan deze wolk, want het zal hier nogal gaan waaien." Met deze woorden stegen beide creaturen plots op en verwijderden zich in sneltreinvaart naar ongekende oorden. John, die nog steeds lichtjes onder de invloed was van de mescaline, wist niet waar hij het had. Hij zag slechts felgekleurde strepen.

Toen de wolk uiteindelijk weer de aarde raakte gebeurde dat niet bepaald onzacht. Toch duurde het nog enige minuten vooraleer John weer bij bewustzijn kwam. Dat gebeurde toen Monkie hem een klap gaf die John nog lang zou blijven heugen. "Sorry", sprak Monkie, "ik vergeet soms wel eens m'n eigen kracht. Maar laat ik mij toch voorstellen, want u weet blijkbaar werkelijk niet wie ik ben. Ik ben Monkie, geboren dus uit rotsen en uit wind. Ik ben de buddha die overwint in de strijd, maar ik strijd slechts voor goede zaken. Ooit is dat wel anders geweest, maar dat is een ver verleden waar ik het liever niet over heb. Gij als gevange begrijpt dat wel. Doch wat wou ik nu weer zeggen? Ah ja! Ga weg! John Earl Gray, ga weg! Wat doet gij hier in mijn ogen. Gij droomt nog veel te veel van meesters en van idolen, John, maar er zijn geen meesters en idolen in deze wereld, John, en ook nergens daarbuiten. Gij wordt pas wijs wanneer gij vanzelf vergeet te leren en toch de wereld nog begrijpt. Ooit zult gij er misschien nog komen, John, maar voorlopig zijt gij niet rijp. Gij waart nog te veel vergeten wie het is die tot u spreekt en wie het is die u langzaam doet sterven. Gij luistert veel te veel naar andere stemmen dan die van uw eigen. Trek uw plan, ik bol het af!" (Wordt vervolgd...)

Bram Langmans & Rob Werkers

Contextualising Autonomy & Structure

Literary Criticism & the Art of Appropriation

“There was nothing clear about the things he said, but what he meant to say was somehow made pure and clear” (Jack Kerouac, *On the Road*).

Literary criticism is not overtly popular. It is often considered a parasite on literature, only relevant as an occupation to idle academic “scholars” who have nothing better to do. I will demonstrate that such conceptions say more of those who harbour them than constitute any truth. This will be done by looking at a number of views on criticism, followed by a demonstration of some outlined principles.

Often the job is misinterpreted as “paraphrasing the contents of a book”. Many literary theoreticians have reacted against such a “heresy” (to use Cleanth Brooks’ term). This Cleanth Brooks, one of the foremost members of the New Criticism movement, a very influential school in Anglo-Saxon literary theory, claims that any paraphrase reduces elements of the literary work to abstract “meaning”. Furthermore: “[A]ny proposition asserted in a poem is not to be taken in abstraction but is justified, in terms of the poem, if it is justified at all, not by virtue of its scientific or historical or philosophical truth, but is justified in terms of a principle analogous to that of dramatic propriety”. This statement illustrates the New Critical concept of the “autonomous art piece” and it is proper to investigate this concept before continuing our main research.

The “autonomous art piece” has a long critical history, the main issue in the debate being whether an art piece should be studied independent of its context or in relation to it. Is an author’s biography relevant to the interpretation of his books? Has the time in which the book was written made a definite mark on it? Or should the literary critic only occupy himself with his very own, reserved domain: the text? From the beginning of the 20th century until the 1960s, a great many people were convinced that the second stance (autonomy) was the only feasible one. According to these people, critics who had chosen the 1st option (contextualizing) had occupied themselves with other issues than textual ones. Issues which were hardly relevant to the text. Both the structuralists in Europe and the New Critics in America and the UK were determined to change this, would study the art piece by means of its *structure*. By study of this structure (represented by the formal features of the text, such as imagery, style, narrative techniques etc.) it was thought that the Holy Grail of literary science, namely a clear-cut definition of *literariness* or “literariness” (that what gives the text its quality, that what allows

us to consider a text as literature; e.g. an article in the paper is almost never thought of as literature, whether a novel by Dickens has a better chance of being considered as such), could finally be found. The structuralists, who operated on an abstract level, soon found that the “minimal constituents” which allegedly contained the “literariness” and would form the base of the literary work as atoms do with matter, were nowhere to be found. Time and time again the literary work was analysed, broken down and dissected, but never could the structuralists find purely formal minimal constituents.

The New Critics operated on a more concrete level, and merely tried to find what makes a single literary text unique. By their method of “close reading”, they stuck to the text itself, and sought its structure in a network of images or *metaphors*. Although they never managed to disconnect the images from their contextual associations, they did not make the structuralist mistake: to search for literariness on an abstract (platonic) level.

Yet they too could not show an autonomic treatment of art in their studies. No wonder, since such autonomy is made problematical by the texts themselves (especially modern examples). The work of Paul Auster is a good example: his work is full of characters that share features with his “real” person. A lot of them are writers, often living in Auster’s own Brooklyn and sometimes even sharing his name, perhaps hidden in an anagram (for example, the “famous” writer John Trause in *Oracle Night*). The first story of his early novel *The New York Trilogy* (which is divided into three connected stories) begins with a confusion between character and author: “It was a wrong number that started it, the telephone ringing three times in the dead of night, and the voice on the other end asking for someone he was not”. The “someone he was not” proves to be Paul Auster, an unknown individual to the main character of the story, who is called Quinn: “‘I’m listening,’ said Quinn. ‘Who is this?’ / ‘Is this Paul Auster?’ asked the voice. ‘I would like to speak to Mr Paul Auster.’ / ‘There’s no one here by that name.’” Auster’s seeming inclusion of himself in his novels forces critics of his work to consider non-textual material for investigation. After all, this information might reveal more aspects of the literary work, and thus merits investigation.

Thus the autonomy of the art piece proved to be an illusion. Yet it remains to be a useful hypothesis, for obvious reasons: when reading a book review, one rather likes the reviewer to discuss the work, and not his opinions on the author’s dress style. But back to what we set out to do: discuss what

literary criticism is all about. Let’s reconsider to what Cleanth Brooks wrote: “any proposition asserted in a poem is not to be taken in abstraction but is justified, in terms of the poem, if it is justified at all, not by virtue of its scientific or historical or philosophical truth, but is justified in terms of a principle analogous to that of dramatic propriety”. If one (with a critical mind) accepts the asserted autonomy of the art piece, the elements that form the art piece should always be considered in the context of each other (and not any other context). Brooks pleads against an isolation of individual features in favour of an approach that respects the integrity and ambiguity of the work. In typical New Critical tradition, he thinks this can only be accomplished by a study of metaphors and metonymies (the two kinds of imagery), a study that should illustrate the elusiveness of the text. For in Brooks’ opinion, a great work is always double-sided, and must be. This is the weapon of all art against a reduction to mere meaning and subsequent recuperation by ideology. Because a double-sided work cannot be reduced to a single meaning without allowing for a contrary, equally valid explanation, showing the ideological presuppositions of the critics (for the Dutch-speaking readers: this is why the work of Louis Paul Boon hasn’t been easily recuperated by the Flemish Socialist Movement, despite attempts in that direction and Boon’s own early communist sympathies), and excluding propagandistic works from the domain of art because they are determined by their meaning (the ideological cause) and are thus unable to achieve or even mimic doubleness.

However doubtful an analysis of pure imagery may seem, Brooks’ point on ambiguity still stands. Despite the, often justified, attacks on New Criticism, this argument has withstood the test of time pretty well. One might argue that this is because of its vagueness, yet there is something very attractive in a conception of art that allows for its essential incomprehensibility. Just because art escapes definitive interpretation time and time again, it keeps its appeal to changing readerships. Or maybe art escapes comprehension because the elusive elements raise our mortal souls to gaze upon a fraction of sublime beauty. It very much depends on one’s romantic inclinations.

Herein lies the task of the literary critics: to humbly point out the ambiguities that pervade the literary work, to explore these dark areas with their small torches, knowing that the cave may not harbour any pirate’s chests full of gold for

them, but settling for that, taking the experience itself as sufficient treasure. The continuing discussion of texts enriches them as nothing else can, determined as every interpretation is by dominant thought and practice. A current New Historicist reading of Shakespeare has little to nothing in common with Goethe’s view on the Bard, written as they are from completely divergent viewpoints. Yet, and this is very much a contrast between literary science and for example the exact sciences, both viewpoint can be equally valid, illuminating the darkness of the text with different light sources and thus displaying different parts of the endlessly large cave that is the literary work.

It must also be noted that every reader of a book is automatically a critic of that same book, although often the criticism formulated may not be put down into writing. Books evoke images, ideas, feelings and even provoke us into action, but only because we interpret what John Hillis Miller calls “the unreadable text”. One only needs to think of multitudinous interpretations of the Bible to consider every reader of that book a critic within a critical tradition (Calvinism, Protestantism, Catholicism etc.), although the extent to which these specific critics are prepared to probe their texts is probably very slim.

In conclusion I will shortly review criticism on a play that is notorious for its overall heterogeneity and ambiguity: *Doctor Faustus* by Christopher Marlowe (a contemporary colleague to Shakespeare). It is a play about a man who makes a pact with the devil, selling his soul for knowledge (Goethe would later use this material in his own version of the story, which is more famous). Three articles on this play each consider the main character differently. In turn, he is considered a legalist (a New Critical interpretation), an authorless self searching for affirmation (a postmodern interpretation) and an ambiguous character of whom it is not clear whether he has a say in his own destiny (the most recent interpretation, yet pretty conventional). This destiny is has its own history of interpretation: Calvinist, Catholic and neutral views all have their supporters and are supported by material in the text. But none is conclusive. Just as no single theory can explain our wonderfully complex world, the literary text remains obscure. For us to explore.

Ben

De Lezersbrievenrubriek

Onbegrip of ... provocatie?

Beste lezers,

Veel is ondertussen al gezegd, veel is al geschreven. Wekenlang siert de “cartooncrisis” het nieuws, debatten over al het al dan niet in strijd met de pers- en meningsvrijheid worden met argusogen gevolgd, redacteuren worden ontslagen, Deense producten worden in de moslimlanden geboycot, meer nog, vooraanstaande leiders van de Statengemeenschap houden geheime beraadslagen, de Europese Unie staat in rep en roer, spirituele leiders doen oproepen tot kalmte, duizenden mensen komen op straat, vlaggen worden verbrand, ambassades bestormd, mensen bedreigd, mensenlevens opgeofferd ... waarom?

De modale Westerling volgt al dit gebeuren met onbegrip en afkeer en komt tot het besluit dat een aanzienlijk deel van de moslims en hun geloof een bedreiging zijn voor de open, westerse maatschappij.

Tot zulk een besluit komen vergt echter niet al te veel moeite, maar waar het merendeel van de Westerse wereld echter niet bij stilstaat is de vraag: Waarom? Waarom juist nu al die heisa? Deze vraag wordt dan ook terecht gesteld indien er van uitgegaan wordt dat de spotprenten reeds in september 2005 in de Deense krant Jyllands

Posten werden uitgegeven en daarbij ook nog dat dezelfde spotprenten al in oktober 2005 in een Egyptische krant werden gepubliceerd en dit zonder dat er een haan naar kraaide.

Hoe kan het dan zijn dat pas 4 maanden na de publicatie een golf van protest is ontstaan? Hoe kan het zijn dat juist op een moment waar internationale samenwerking tussen de Westerse en de Oosterse wereld de hoogste nood is, zulke conflicten uitbreken? Hoe kan het zijn dat, wanneer de vraag naar dialoog tussen de verschillende godsdiensten zo groot is, conflicten optreden?

Onmiskienbaar is er sprake van provocatie! Bepaalde machten die belang hebben bij een breuk tussen de Westerse wereld en de Islamitische landen hebben de spotprenten dan ook als provocatiemiddel gebruikt om aan te tonen dat er een fundamentele, ideologische kloof bestaat tussen de twee kampen. Deze machten beogen aan te tonen dat de moslims het functioneren van liberale democratieën niet begrijpen of niet wensen te aanvaarden. Zo creëren ze een voedingsbodemp die ze naderhand kunnen zaaien en oogsten zoals ze wensen. Noem het maar een verdeel en heers strategie.

Ongetwijfeld zijn de vrije meningsuiting en de persvrijheid de hoekstenen van een democratische samenleving. Wat is echter het nut van een vrijheid die tot doel heeft anderen hun religieuze, ideologische en culturele overtuigingen aan te

vallen, zwart te maken en aanleiding te geven tot provocaties. Zeker is het niet de bedoeling om zich monddood te houden tegen een aantal waarden die in strijd zijn met de heersende opvatting. Veel zal er echter niet bereikt worden door deze waarden in een slecht daglicht te stellen, integendeel, het enige dat bereikt zal worden is meer verwarring en onbegrip. Respect voor eenieders overtuiging en dialoog is de enige efficiënte manier om in harmonie met elkaar samen te leven.

Overigens gieten andere Westerse kranten, al dan niet rechtse politieke partijen en organisaties olie op het vuur, door zogezegd onder de mom van solidariteit dezelfde of nieuwe spotprenten te publiceren, waardoor ze enkel en alleen de moslimmassa’s ophitsen. Een efficiënte oplossing wordt hierdoor enkel meer en meer verhindert. Verwarring en onbegrip zal er zeker zijn bij het zien van brandende vlaggen, betogingen en ieder ander vorm van protest. Geweld kan zeker niet goedgepraat worden en is tevens, in tegenstelling tot wat het merendeel van de mensen denken, in strijd met het vreedzaam karakter van de Islam. Het mooiste bewijs van deze contradictie is de standaardbegroeting van de moslims, “Salaamoen Aleykoem ... Vrede zij met U”.

Hierbij aansluitend moet benadrukt worden dat één van de vijf hoofdpelers van de Islam het geloven in de profeten is. Hiermee wordt niet enkel de profeet Mohammed geïdoleerd, maar alle

profeten, dus ook o.a. de profeten Jezus, Mozes, Dawoed, één voor één profeten die de spilfiguren vormen van verschillende huidige, grote godsdiensten, en daarbij ook alle andere profeten die het woord des Gods hebben verkondigd. Alle profeten hebben dan ook, zonder onderscheid, het respect en eerbied van de moslims. Welke de waarde van de profeet Mohammed is voor de moslims, is deze hetzelfde voor de alle profeten. Geen enkele spotprent over de profeten Jezus of Mozes is dan ook verschenen als reactie op die van de profeet Mohammed.

Nochtans moet er enig begrip getoond worden voor de reacties van de moslims. De spotprenten zijn niet gericht tegen de eerste en de beste, maar tegen een profeet wiens godsdienst wereldwijd ongeveer één miljard gelovigen telt. Voor hen is de profeet een vaderfiguur, een geliefde, een persoon om naar op te kijken en om er voorbeeld van te nemen. Voor deze mensen is ieder verwijt, spot en agressie aan het adres van de profeet een aanval op al hetgeen waarin ze geloven en waarvoor ze hun harten en hun levens hebben geschonken. Reactie is dan ook meer dan normaal, doch in de mate dat er geen geweld wordt gebruikt. Het gebruikte geweld is dan weer duidelijk het bewijs van provocatie waardoor diegenen die heel dit complot hebben opgezet, hun uiteindelijke doel zullen bereiken.

Mohamed Ozdemir

Oil 'z in the Hood

Venezuela levert humanitaire hulp in de V.S.

Niet alleen Freya Van den Bossche komt op het lumineuze idee om een korting te geven op de stookolie factuur. Terwijl de grote oliemaatschappijen noeste arbeid verrichten om hun astronomische winsten geteld te krijgen, nu nog omvangrijker omwille van de gestegen olieprijs, engageert de Venezolaanse overheid zich om de minder gegoede bevolkingslagen stookolie te geven aan een voor hun leefbare prijs. Maar wat dit project net zo bijzonder maakt, is de internationale schaal ervan.

Hugo, Katrina en de Bronx

Een aantal senatoren van het Amerikaanse Congress hebben namelijk de oliemaatschappijen gevraagd een deel van deze recordwinsten aan te wenden om de arme lagen van de bevolking in de winter bij te staan, rekening houdend met de hoge olieprijs. De enige die bereid was de handen uit de mouwen te steken, was Citgo. Venezuela is via Petroleos de Venezuela (PDVSA), de nationale oliemaatschappij, eigenaar van Citgo. Dinsdag 14 februari werd het meest recente samenwerkingsproject gestart in Delaware. Er is 3,8 miljoen liter ter beschikking gesteld om 20.000 mensen met een laag inkomen van betaalbare stookolie te voorzien. Organisaties die onderdak geven aan daklozen worden ook betrokken bij het programma en krijgen meer dan 500.000 liter gratis stookolie. Dit is geen alleenstaand project: Men is ermee begonnen in Boston en is momenteel in zeven staten operationeel, maar het project is origineel op poten gezet voor de Bronx. Toen de Venezolaanse president Hugo Chavez in september New York bezocht, was de orkaan Katrina net over New Orleans en omstreken geraasd. Daarna werd op pijnlijke manier duidelijk dat de Amerikaanse hulpverlening te wensen overliet. In zijn gebruikelijke in-your-face stijl merkte hij op dat terwijl de Cubanen hun kippen voor de orkaan wisten te behoeden, de federale en lokale autoriteiten van de Verenigde Staten er niet in slaagden de arme, voornamelijk zwarte bevolking van New Orleans te redden. Maar, de orkaan had indirect ook een nieuwe stijging van de olieprijs tot gevolg. Zo kwam hij dan ook op het idee om, in de stijl van de bestaande projecten in Venezuela en een aantal andere landen in Midden- en Zuid-Amerika, maar daarover later meer, de achtergestelde bevolkingslagen in de V.S. goedkopere olie aan te bieden. Op 6 December, twee dagen na de parlementsverkiezingen in Venezuela, werd het project in de Bronx gelanceerd. Non-profit organisaties participeren in het project om de

uiteindelijke kost van de olie voor de consumenten te drukken. De stookolie wordt aan 60 % van de marktprijs aan de non-profit organisaties verkocht tot 1 april 2006. Het uitgespaarde geld gaat gedeeltelijk naar de gemeenschap via sociale programma's van de huisvestingsmaatschappijen. De rest gaat naar de huurders van deze huisvestingsmaatschappijen in de vorm van een korting op de huurprijs of andere voordelen.

Venezolaanse formule

Deze formule, oliewinsten gebruiken om sociale programma's te steunen, wordt vaak gebruikt door Venezuela. Ten eerste was er de

samenwerking met Cuba. Hier bestond de samenwerking er in dat Cuba aan een goedkoper tarief olie kon kopen van Venezuela. In ruil gingen 10.000 dokters en 20.000 leerkrachten uit Cuba naar Venezuela om er de gezondheidszorg en het onderwijs te verbeteren voor de mensen die er in de *Barrio's* (sloppenwijken) wonen. Het zou om 80 % van de bevolking gaan. Het alfabetiseringsproject heeft in de voorbije jaar 1,4 miljoen mensen gealfabetiseerd, waardoor nu 99 % van de bevolking boven de 15 jaar alfabeet is. Door dit project zou een tiental procent extra gealfabetiseerd zijn. Buiten de samenwerking met Cuba is er ook nog Petrocaribe. Dit is een project dat nog niet echt operationeel is. (behalve in Cuba) Het doel is de economie van landen uit de Caraïben te beschermen tegen de hoge olieprijs. Ten laatste is er dan nog Petrosur: dit is een gemeenschappelijke Zuid-Amerikaanse oliemaatschappij. Ze moet bijdragen tot de Zuid-Amerikaanse ontwikkeling en de politieke en economische integratie van het subcontinent bevorderen. Er worden bijvoorbeeld bodemexploraties in Argentinië mee gefinancierd. Ook hier is Venezuela de drijvende kracht.

soevereiniteit over de natuurlijke rijkdommen

Om deze projecten te kunnen verwezenlijken zijn er zekerheden omtrent de olie-inkomsten nodig. Daarom is de aard van de buitenlandse olieconcessies en de belastingsvoet op hun winsten gewijzigd. De PDVSA is voortaan minstens 51 % aandeelhouder in elke buitenlandse olieconcessie, wat inhoudt dat zij de controle behouden. De belasting op oliewinsten is opgevoerd van 34 % naar 50 %. Het gevolg hiervan is dat de olie-inkomsten, die vroeger via buitenlandse oliemaatschappijen richting V.S. doorgesluisd werden, nu in Venezuela blijven. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de Bush administratie niet bepaald tevreden is met deze ontwikkelingen. Dit bleek reeds in 2002 toen er een mislukte staatsgreep gepleegd werd in Venezuela. Die bleek achteraf gesteund door de V.S., zoals onder andere blijkt uit de documentaire "The revolution will not be televised". Daarna probeerde men met Chavez komaf te maken door het referendum dat op zijn initiatief in de grondwet is opgenomen, tegen hem in te roepen. Ook dit mislukte. Hij won het referendum in augustus 2004 met 60 %. Sindsdien heeft men het geweer van schouder veranderd en probeert men hem op andere manieren in diskrediet te brengen. Zo heeft Condoleeza Rice, na een positieve ontmoeting tussen de Assistent Secretary of

State van de V.S. en de Venezolaanse ambassadeur, het regime scherp veroordeeld en zei ze dat de regering werkt aan een coalitie van landen tegen Venezuela. Maar er zijn ook andere stemmen te horen vanuit de Westerse landen. Zo heeft Spanje, sinds Zapatero er Aznar vervangen heeft een goede relatie met Venezuela en is er ook in Groot-Brittannië onenigheid over het V.S. standpunt. Daar tekende een 60tal parlementsleden een motie waarin ze respect vroegen voor Venezuela's soevereiniteit en Blair aanspoorden niet klakkeloos de V.S. lijn te volgen. Ook de burgemeester van Londen, Ken Livingstone, wees op de democratische legitimiteit van Chavez. En als we het dan toch over democratische legitimiteit hebben, rest mij een vraag: Welke leider van een van de "oude" democratieën, die vanuit de Westerse wereld zo vaak als voorbeeld gebruikt worden, zou het in zijn hoofd halen om een referendum in de grondwet op te nemen, dat het mogelijk maakt dat het volk hem dwingt af te treden nog voor er nieuwe verkiezingen plaatsvinden?

Frank Vanaerschot

Colofon

De Moeial

Maandlijks studententijdschrift van de VUB in samenwerking met het Brussels Studentengenootschap, Studiekring Vrij Onderzoek en Dienst Cultuur.

Ons redactielokaal is gelegen te Triomflaan 62. Elke maandag om 20 u is er redactievergadering. Iedereen is welkom!

Alle opmerking, vragen of reacties zijn welkom. Stuur een mailtje naar: moeial@vub.ac.be

Verantwoordelijke Uitgever
Bram Langmans

Coördinator
Bilal Benyaich

Vice-coördinator
Gabriël Zamora Moreno

Secretaris
Bram Langmans

Penningmeester
Ruben Brabers

Lay-out
Gabriël, Bram

Illustraties
Michaël, Bram

Achterflap
Michaël Pleumeekers

Redactieleden
Ruben Brabers, Ben Van Overmeire, Thomas Martin, Bram Langmans, Rob Werkers, Bilal Benyaich, Michaël Pleumeekers, Laetitia Van Der Vennet, Gabriël Zamora Moreno, Frank Vanaerschot, Matthias Vanheerentals, Michael Van De Velde

Redactiemedewerkers
Jelle Desmet, Maarten Dierckx, Vera Ter Beest, Peter Bill Kisitu, Pieter Vissers, Deniz, Maarten B., Joris D., Pieter D., Martin Van Ganshoren

oplage: 1500 ex.

Abonnementen
Storten op rek.nr.001-1386975-48 met melding abo

Gewoon abo: 8,25 euro
Steunabo: 24,79 euro

De redactie is *niet* verantwoordelijk voor publicaties van het BSG, V.O., Dienst Cultuur, lezersbrieven, opiniebijdragen en standpunten.

Plaats Hier Cartoon Naar Keuze...

Waar spreken we af als we elkaar kwijt zijn?

Holland in brand

Gidsland Nederland is verdwaald. Deultieme paradox, maar vooral een mooie aanleiding tot zelfreflectie en relativering voor de noorderburen. Ooit het braafste jongetje uit de klas, nu al enkele malen blijven zitten. Verdwaald. Hoe heeft het zover kunnen komen? Waren het de leiders met oogkleppen op? Of was het volk te koppig zich te laten leiden? Had iemand de bewegwijzering omgedraaid? Of wees het kompas domweg de verkeerde kant op?

In december werd in de Bozar een poging gedaan een antwoord te vinden op de bovengestelde vragen. Een groep van zeven was vanuit Amsterdam en omstreken naar Brussel afgereisd om de verbaasde Brusselaar tekst en uitleg te geven over de recente ontwikkelingen te Nederland. Om beurten werd het woord gegeven aan de columnisten Ilja Leonard Pfeiffer, Afshin Ellian, Herman Pleij en Sylvain Ephimenco, de cabaretiers Andre Manuel en Theo Maassen, en ten slotte, als wegiager voor de stropdassen en maatpakken in de zaal, rapper Raymzter, bekend van de single Kutmarokkanen.

Verdraagzaam Nederland is intolerant geworden. Tekenend was de houding van wijlen Theo van Gogh, die het beledigen van anderen tot zijn levensdoel had verheven. Nog veelzeggender is dat Mohammed B. het nodig achtte de kettingroker vroegtijdig monddood te maken. Sindsdien is 'het recht op vrijheid van meningsuiting' geëvolueerd in 'het recht, of ik zou bijna zeggen de plicht, te zeggen wat je denkt'. Bij een groot deel der Nederlanders komt het niet eens meer in ze op dat het vaak beter is te zwijgen. Het spreekwoord, bij deze geïntroduceerd, 'Spreken is zilver, kwetsen is goud', zal in de volgende editie van het Woordenboek der Nederlandse Taal opgenomen moeten worden. Politica Ayaan Hirsi Ali verdedigt het 'recht op beledigen' als basis van onze cultuur, en draagt deze mening met verve uit, tot in Berlijn en New York aan toe.

Terug naar de Bozar. De discussieavond had als titel Tolerant Nederland, het vrije woord aan het woord en elke gast sprak zijn (inderdaad, nur Männer) zorg uit over de groeiende verharding ten opzichte van andersdenkenden, en dan met name de moslims. Ilja Leonard Pfeiffer verklaart

dat als volgt: "Wat er mis is met Nederland, is precies dit: saamhorigheid wordt afgedwongen met oranje opblaashamers. Hos met ons mee of je bent niet geïntegreerd. Het is de reactie van een land dat zijn ware identiteit heeft verloren. Tolerantie is niet hossend met een warm gevoel en een oranje opblaashamer integratie afdwingen, m a a r accepteren dat de ander niet host."

Hoogleraar Letterkunde Herman Pleij had nog het volgende toe te voegen: "De Nederlander wil dat er niemand aan zijn privé-geluk komt. In dat licht moet ook het 'nee' tegen de Europese Grondwet gezien worden; men heeft bijzonder weinig vertrouwen in de politiek en ieder wil zijn eigen belang verdedigd zien worden. Na pedofilie is achterkamertjespolitiek tegenwoordig het ernstigste delict dat je kan plegen."

De bijeenkomst in de Bozar gaf de burger moed. Geen kwetsende scheldkanonnades, geen apocalyptische uitspraken en geen oranje opblaashamers. Dat er geen politici aanwezig waren, moet hierbij een belangrijke rol hebben gespeeld. De ongekende mediageilheid waarmee de rechtse populist van Nederland de bevolking

bang maken, is namelijk schrijnend. Geert ("We moeten laten zien wie hier de baas is") Wilders en co zaaïen angst, leggen de nadruk op de verschillen tussen mensen en doen niet eens een poging tot een oplossing te komen. Bij de volgende verkiezing hopen de rechtse rakkers immers de vruchten te plukken van de kiemen

die nu worden gelegd.

De nieuwste ontwikkeling, ontsproten uit de toenemende xenofobie, is het voorstel van minister Verdonk (Vreemdelingenzaken en Integratie). Het betreft een zogeheten 'burgerschapscodex' die stelt dat men op straat geen andere taal mag spreken dan het Nederlands. Dat deze code natuurlijk niet slaat op de Belgische toerist of een zame

esperantist, maar op de 'Kutmarokkanen', wil Verdonk niet toegeven, maar is onmiskenbaar het doel van de opzet. De liberale minister wil bovendien niet-naleving van de code niet eens strafbaar stellen; iets wat de onzinnigheid van haar voorstel nogmaals benadrukt. Nee, louter stemmingmakerij, en de daarmee gepaard gaande waan van de dag, regeert.

Het verharde klimaat heeft ertoe geleid dat

radeloze inwoners gidsland Nederland achter zich laten en een nieuw leven beginnen in pak-em-beet Nieuw-Zeeland. Niet de angst voor aanslagen, maar vooral de schaamte voor zich-misdragende landgenoten geeft hierbij de doorslag. Een andere gewaarwording is de, weliswaar bescheiden, uittocht van allochtonen, die, teleurgesteld in de verbitterde Nederlander, hun heil elders zoeken. In België wel te verstaan. Alles beter dan Holland, zullen we maar zeggen.

De status van Nederland als gidsland is blijvend beschadigd; niet langer wordt het land van molens, tulpen en klompen als een idyllische, perfecte laagvlakte gezien. Het multicultureel drama lijkt zich voorlopig te hebben voltrokken, en achter een verloren gids moet je niet aanlopen. Dat dienen de Europese buurlanden te beseffen. Wat dat betreft krijgt de betekenis van het woord 'gidsland' hier een nieuwe betekenis, waarin de voorbeeldfunctie van Nederland er een is van hoe het niet moet. Haat achter een façade van tolerantie komt uiteindelijk tweemaal zo hard tevoorschijn.

Intolerant Nederland is verdwaald. Verdwaald Nederland is intolerant. Dolend tussen boerenkool en couscous zoekt men de juiste weg. Eenieder moet echter beseffen dat die weg nooit met uitsluitend hossende mensen gevonden zal worden. Zonder oranje opblaashamers, zonder mallotige burgerschapscodes en zonder Mohammed Bouyeriaanse slachtingen. Daarvoor dienen de Nederlandse politici allereerst tot het besef te komen dat hun taak niet inhoudt zo veel mogelijk stemmen te krijgen bij de volgende verkiezing, maar dat het hun plicht is zich in te spannen voor het algemeen belang waarmee het land gediend is.

Tot slot, terug in de Bozar, Theo Maassen: "Als ik vroeger met mijn moeder naar een groot pretpark ging, was het eerste dat ze me zei 'Waar spreken we af als we elkaar kwijt zijn?'. Dat is precies waar Nederland behoefte aan had gehad, maar mijn moeder is dood. Nederlanders zijn elkaar kwijt en we moeten elkaar weer weten te vinden.

Ik ben hier."

Daniël van der Meer

Britain's Best Boobs and the love of Page 3

When Anthropologist Jared Diamond was on one of his fieldwork trips to New Guinea in the 1970s, a peasant named Yali asked him why "white people had so much capital" and "the blacks had nothing?" Yali's question bothered Jared for over two decades and it consequently led him to write one of the best books on the fates of human societies. When in London last summer, Ouma, an African friend told me that he had seen many tabloids with women's breasts on the front page and he asked me why British men were so obsessed with women's breasts, I was baffled and discombobulated, I had no ready answer but like Jared Diamond, I do not like simple answers so I started to investigate and below is what I found. According to figures released for December 2005 by the British Audit Bureau of Circulations, *The Sun* is the leading daily newspaper selling 3,119,757 copies. Nearly all the readers of *The Sun* will begin their reading on page 3 which carries a pair of exposed breasts. Headlines like "Britains best boobs, and Britains biggest boobs" are not uncommon on *The Sun*. *The daily Star* recently had a headline story of how Jordan, a British model, is going to auction her breasts on e-bay. Coincidentally, *The daily Star* also runs a page3 girl with an exposed pair of nipples, this is read by respectable men in blue suits who throw the newspaper away before they get home to their wives. (I observed this first at City Thames link station and later at Waterloo international station) Research in the United states has shown that a female hitchhiker is more likely to get a lift than a male one. Furthermore, a female hitchhiker can double the number of lifts she is offered if she adds two inches of padding. However Alan and Barbara Pease argue that the size of a womans breasts does not matter that much, they could be

small like lemons or large like water melons, men love them all and what really matters is the cleavage. Tests conducted with pictures of bum cracks and breast cleavages convincingly show that most men cannot distinguish one crack from the other.

In all animals, buttocks are used to signal readiness for mating. When a primate is ready to mate, the buttocks become big and round but in humans, the buttocks are always big and round for constant attraction to ensure continued love making which in turn leads to pair bonding and the successful rearing of children by a male and a female. When we began to walk on two, one could not easily tell whether an oncoming person was a male or a female, so women developed breasts as a way to mimic the buttocks, and here the the importance of the cleavage cannot be overemphasized. But why did humans all over a sudden begin walking on two?

Anthropologists believe that bipedalism (Walking on two) may have developed because it makes penile display more effective, and they also observed that today, bipedal walking and standing are mostly done by males displaying their penises to potential mates and to intimidate potential rivals. Although bipedal genital display is now both immoral and criminal among humans, the open legged sitting still common among men in many cultures resembles open-legged penile displays by chimpanzees.

Against this visual display idea, human penises are not that pleasant to see compared to male vervet monkeys that have got a blue scrotum and red penis set up against white hair which the female monkeys seem to find attractive. The human penis does not appear to be adapted for producing auditory, olfactory or gustatory stimulation, this left the sense of touch as the medium of female choice.

Therefore the human penis, its shape and size developed through female choice as a tactile stimulator.

Therefore the primary function of breasts is sexual attraction but not breastfeeding. According to *Darwins theory of sexual selection* edited by Geoffrey Miller, most of the adult female breast is made up of fat, which does not play a role in milk production. It is the mammary glands that are responsible for milk production. According to Geoffrey Miller, all female mammals have got mammary glands that produce milk for feeding offspring and any discussion about the evolution of breasts needs to take this mammalian heritage into account. One therefore needs to distinguish between mammary glands which developed for milk production and enlarged human breasts that must have developed for something else. He goes on to say that milk-substitute manufacturers have worked for over a century persuading women that they are not mammals and have got no business breastfeeding. Researchers seem to support this view when they say that breastfeeding increases IQ by 5 points, rather, they do not say that bottle feeding reduces IQ by 5 points.

Breasts could have evolved as signs of sexual maturity. Human breasts enlarge at puberty long before they are required for breastfeeding the first baby. Male choice shaped breasts to distinguish young from older women and males preferred the younger fertile females with larger breasts.

Breasts could have developed as a storage for fat reserves during pleistocene when starving was common. It would be possible to spread ones fat evenly over the whole body surface but that would make it hard for males to compare females. Secondly, by not depositing too much fat on the stomach, females would avoid looking already pregnant and hence inhibiting male sexual

attention.

To answer my friend's question I would say that all men seem to love women's breasts, the British are just more liberal than the rest of the world. Penile display seemed to have given us lots of advantages and chief among them are;

(a) It led humans to walking on two legs
(b) Walking on two legs reduced the weight born by our chest cavities. This enabled humans to make intelligible sounds called words, to the effect that we are the only primates that can speak. If you do not believe this, try speaking while lying on your stomach, and then try again while standing up. Even on a phone one is more audible while sitting upright, rather than when one is collapsed in a chair.

(c) Bipedalism enabled humans to be the only animals that can mate face to face.

Just as penile display brought several advantages to humans, showing off the breasts may benefit us in several ways;

(a) As seen in the statistics above, it will help savvy newspapers boost their sales and create jobs.

(b) In an era of HIV-aids, openly talking about sex and sexual organs has so far been the most effective weapon in fighting the pandemic. Exposing breasts will increase sexual awareness especially among youngsters.

(c) Page 3 makes men mesmerized and titillated and may hence improve their health.

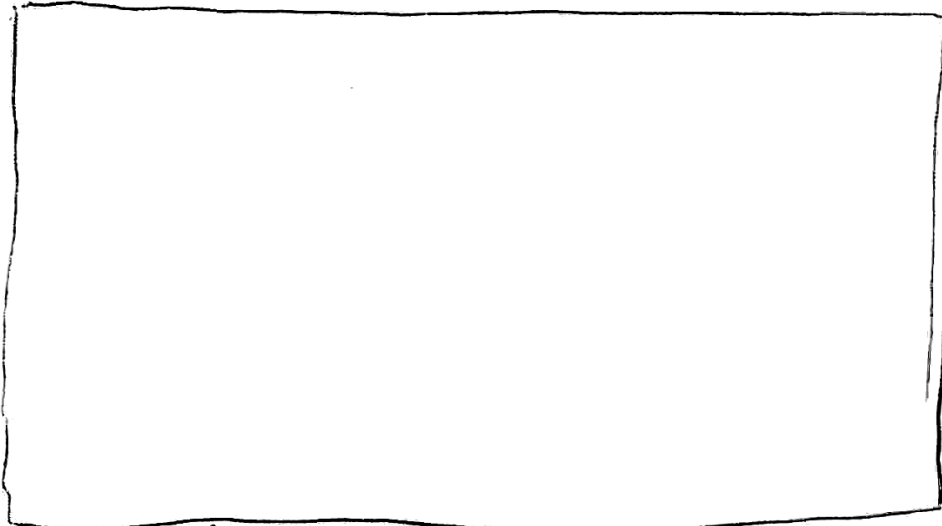
Peter Bill Kisitu

Some of the ideas are based on Geoffrey Millers book, *The Mating Mind* and on the Definitive book of *Body Language* by Allan and Barbara Pease.

HET NIHILISTE

NUMMETEKST

Archie

← NIETS

